

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för Hälsovetenskap

”Jag visste redan som barn var jag kom ifrån och vad jag skulle bli”

*En kvalitativ studie av självbiografier om mäns upplevelser av en
destruktiv hemmiljö och dess påverkan.*

Olivia Henriksson & Maria Norén

**Examensarbete i vårdvetenskap på grundnivå
Programmet för Socialpsykiatrisk vård
Institutionen för Hälsovetenskap
Vårterminen 2024**

Examensarbetets titel: ”Jag visste redan som barn var jag kom ifrån och vad jag skulle bli”: En kvalitativ studie av självbiografier om mäns upplevelser av en destruktiv hemmiljö och dess påverkan.

Title: "I already knew as a child where I came from and what I was going to be" A qualitative study of autobiographies of men's experiences of a destructive home environment and its impact.

Författare/författarna: Olivia Henriksson och Maria Norén

Handledare: Ville Björck

Examinator: Anders Pedersson

Antal sidor: 22

Institution: Institutionen för Hälsvetenskap, Högskolan Väst.

Program: Programmet för Socialpsykiatrisk vård, 180hp

Arbetets art: Examensarbete i Vårdvetenskap, 15hp

Termin/år: VT2024

Abstrakt

Bakgrund: Destruktiv hemmiljö kännetecknas av händelser eller livssituationer i hemmiljön som kan leda till skada för barnets hälsa och utveckling, vilket kan avse våld och försummelse. Konsekvenserna av den destruktiva hemmiljön kan skilja sig mellan män och kvinnor i vuxen ålder, där män i större utsträckning uppvisar ett externaliserande beteendeproblem med kopplingar till kriminalitet och aggressivitet i vuxen ålder. Upplevelsen av en destruktiv hemmiljö är även associerat med känslor av skam, låg självkänsla och missnöje med livet. Dessutom upplevs den destruktiva hemmiljön från barndomen som ett pågående trauma i vuxen ålder.

Syfte: Syftet med studien är att exemplifiera mäns upplevelser av hur en destruktiv hemmiljö under uppväxten har påverkat deras psykiska hälsa i vuxen ålder och legat till grund för deras tidigare kriminalitet.

Metod: Kvalitativ studie av fyra självbiografier som empiriskt material. Datainsamlingen genomfördes utifrån bestämda inklusions-och exklusionskriterier via nationella databasen för bibliotek, LIBRIS, nätbokhandeln Bokus. Självbiografierna analyserades med stöd av Aveyards tematiska analysmodell.

Resultat: Resultatet presenteras utifrån sju teman. De sju teman som framkom var ”En kaosartad och våldsamt miljö”, ”En kärleksfattig barndom”, ”eget mörker”, ”En självkänsla i botten”, ”Formad av miljön” och ”Ett ständigt sökande efter gemenskap och tillhörighet”

Slutsats: Den destruktiva hemmiljön beskrivs påverka den psykiska hälsan i vuxen ålder i form av bristande självkänsla, suicidalt beteende, medföljande känslor av ångest, svårigheter med känsloreglering samt en ökad alkohol- och drogkonsumtion relaterat till känsloreglering. Den destruktiva hemmiljön beskrevs även forma männen in i kriminalitet till följd av bristande gränssättning och ett bevitnande av kriminalitet från vuxna i hemmiljön. Därtill beskrivs bristen av kärlek, närhet och uppskattning ligga till grund för en väg in i kriminalitet då det skapade ett sökande efter gemenskap och tillhörighet, vilket återfanns i en kriminell gemenskap.

Nyckelord: Destruktiv hemmiljö, försummelse, kriminellt beteende, män, psykisk hälsa, påverkan i vuxen ålder, våld.

Abstract

Background: Destructive home environment is characterized by events or life situations in the home environment that can lead to damage to the child's health and development, which can refer to violence and neglect. The consequences of the destructive home environment may differ between males and females in adulthood, with males exhibiting to a greater extent an externalizing behavior problem with links to criminality and aggression in adulthood. The experience of a destructive home environment is also associated with feelings of shame, low self-esteem, and dissatisfaction with life. In addition, the destructive home environment from childhood is experienced as an ongoing trauma in adulthood.

Aim: The purpose of the study is to exemplify men's experiences of how a destructive home environment during growing up has affected their mental health in adulthood and formed the basis of their previous criminality.

Method: Qualitative study of four autobiographies as empirical material. The data collection was carried out based on specific inclusion- and exclusion criteria via the national database for libraries, LIBRIS, the online bookstore Bokus. The autobiographies were analyzed with the support of Aveyard's thematic analysis model.

Results: The results are presented based on seven themes. The seven themes that emerged were "A chaotic and violent environment", "A love-poor childhood", "own darkness", "A self-esteem at the bottom", "Shaped by the environment" and "A constant search for community and belonging".

Conclusion: The destructive home environment is described as affecting mental health in adulthood in the form of lack of self-esteem, suicidal behavior, accompanying feelings of anxiety, difficulties with emotion regulation and increased alcohol and drug consumption related to emotion regulation. The destructive home environment was also described as shaping the men into crime because of a lack of boundary setting and witnessing crime from adults in the home environment. In addition, the lack of love, closeness and appreciation is described as the basis for a path into crime as it created a search for community and belonging, which was found in a criminal community.

Keywords: Criminal behavior, destructive home environment, impact in adulthood, men, mental health, neglect, violence.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Bakgrund	1
Destruktiv hemmiljö.....	1
Konsekvenser av en destruktiv hemmiljö i vuxen ålder.....	2
Upplevelser av att växa upp i en destruktiv hemmiljö	2
Vårdvetenskapligt perspektiv	3
Problemformulering	4
Syfte	4
Metod	5
Litteratursökning	5
Urval.....	5
Analys.....	6
Etiska överväganden	7
Resultat.....	7
En kaosartad och våldsam hemmiljö.....	7
Kärleksfattig hemmiljö.....	8
Bristfälligt föräldraskap.....	10
Eget mörker	11
En självkänsla i botten.....	11
Formad av miljön	12
Ett ständigt sökande efter gemenskap och tillhörighet.....	14
Diskussion	15
Metoddiskussion.....	15
Resultatdiskussion.....	17
Slutsats	21
Förslag till praktisk tillämpning	22
Förslag till fortsatt kunskapsutveckling	22
Referenser.....	23

Inledning

Barns rätt i samhället har tidigare inte varit en självklarhet. I Sverige uppdagades barnets rättigheter 1971 efter att en flicka avled till följd av en lång tids utsatthet för grovt våld i hemmet. Efter incidenten och år av diskussion om barnets rättigheter till en uppväxt fri från våld antogs sedan barnkonventionen i svensk lag. Trots konventionen förblir barn fortsatt utsatt för våld och försummelse under uppväxten. Att växa upp i en destruktiv hemmiljö kan innebära upplevelser av oro och rädsla fastän denna hemmiljö bör symbolisera en grundtrygghet. Barn som växer upp i sådan hemmiljö kan utveckla känslomässiga ärr som befäster sig och kan vara svåra att hantera, vilket resulterar i att dessa ärr medföljer under livets gång och har fortsatt påverkan in i vuxen ålder. Upplevelserna är unika så är även dess påverkan. Studier visar att män som upplever en destruktiv hemmiljö tenderar att styras mer mot kriminalitet och externaliserade beteenden i jämförelse med kvinnor. Att ta del av vuxna mäns självreflektioner av att uppleva en destruktiv hemmiljö i barndomen kan leda till en ökad kunskap om hur hemmiljön upplevs och påverkar männen, samt vilka behov som behöver stärkas för att förebygga en eventuell väg in i kriminalitet samt framtida hälsoproblem. Mot bakgrunden av ovanstående utgår denna studie från självbiografier av mäns upplevelser av en destruktiv hemmiljö för att synliggöra och få en större förståelse om dess påverkan på individernas psykiska hälsa och en väg in i kriminalitet.

Bakgrund

Destruktiv hemmiljö

En destruktiv hemmiljö kan kännetecknas av händelser eller livssituationer i hemmiljön som kan leda till skada för barnets hälsa och utveckling. Den destruktiva hemmiljön kan avse att barn utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, kränkningar, sexuellt utnyttjande eller fysisk eller psykisk försummelse. Ytterligare kännetecknen kan vara att barn bevittnar våld eller att hot om våld förekommer (Socialstyrelsen, 2014).

Upplevelsen av utsattheten i en destruktiv hemmiljö kan variera mellan män och kvinnor. Män utsätts i större utsträckning för fysiskt våld och bevittnat våld medan det är mer förekommande att kvinnor utsätts för sexuella övergrepp (Carter & Andershed, 2014). Samtidigt som olikheter synliggörs, belyser även forskning likheter i den upplevda utsattheten. Likheter som forskning belyser är att barn kan uppleva en samtidig förekomst av flera typer av utsatthet i en destruktiv hemmiljö, det vill säga barn kan utsättas för flera olika typer av övergrepp samtidigt, så som våld och försummelse (Huhang & Hou, 2023). I en studie av elever i årkurs nio synliggörs att 8,3 procent av samtliga elever var utsatta för fler än tre former av våld (Jernbro m.fl., 2023). Det är även vanligt förekommande att en skadlig exponering av våld och försummelse förekommer upprepande gånger än enstaka isolerade händelser (Carter, m.fl., 2014). I en svensk studie av Jernbro m.fl. (2023) rapporterar 9,2 procent av elever i årskurs nio en utsatthet för fysisk försummelse och 6,1 procent för emotionell försummelse. Fortsättningsvis synliggör studien att 19,7 procent av eleverna rapporterar att de blivit utsatta för fysiskt våld och 15 procent rapporterar en utsatthet för psykiskt våld. Vanligt förekommande är att eleverna blivit utsatt av deras biologiska far följt av deras biologiska mor. Av eleverna som bevittnat våld i familjen uppgav mer än en tredjedel en upplevd rädsla av att en själv eller ett syskon ska utsättas för våldet.

En exakt förekomst av våld och försummelse har visat sig vara svår att fastställa. I en Review om förekomsten av våld och försummelse i nordiska länder framför Kloppen m.fl. (2015) att det kan återfinnas skillnader i förekomsten beroende på studiens definition av våld,

mätinstrument, ålder samt relationen mellan den utsatta och förövaren. Likartat lyfter Nilsson och Tingberg (2020) fram att förekomsten av försummelse skiljer sig avseende mätinstrument samt mellan självrapporterad försummelse och myndigheters rapportering. Av självrapporterad försummelse framförs förekomsten fem gånger högre i jämförelse med myndigheternas statistik av försummade barn. Mot bakgrunden av ovanstående tolkas det vara svårt att summera exakt omfattning av våld och försummelse samtidigt som det tyder på att båda typer av utsatthet är vanligt förekommande och antas föreligga ett stort mörkertal. Då den destruktiva hemmiljön kan kännetecknas av olika typer av utsatthet, begränsas denna studie till mäns upplevelse av utsatthet för våld och försummelse.

Konsekvenser av en destruktiv hemmiljö i vuxen ålder

Upplevelsen av att vara utsatt för en destruktiv hemmiljö i barndomen kan leda till konsekvenser i vuxen ålder och kan skilja sig i karaktär mellan män och kvinnor. Män uppvisar i större utsträckning ett externaliserande beteendeproblem med kopplingar till kriminalitet (Leban & Gibson, 2020), medan kvinnor uppvisar internaliserade problem, särskilt depression och stress i förhållande till upplevelsen av en destruktiv hemmiljö (Gomis & Villanueva, 2023). Likartat synliggör flertalet studier att män upplever lägre nivåer av ångest i jämförelse med kvinnor (Sayyah m.fl., 2022; Carter & Andershed, 2014), samt uppvisar män en högre association till kriminalitet i relation till upplevelsen av en destruktiv hemmiljö (Carter & Andershed, 2014). Män som upplever en destruktiv hemmiljö uppvisar även högre nivåer av aggressivt beteende i vuxen ålder (Sayyah m.fl., 2022).

Trots att det har synliggjorts skillnader i hur män och kvinnor påverkas av att uppleva en destruktiv hemmiljö, återfinns även likheter sinsemellan. Flera studier har undersökt konsekvenser av att uppleva våld och försummelse i barndomen oberoende av kön och funnit att det finns en stark association med känslor av skam, låg självkänsla och missnöje med livet (Rhoden-Neita m.fl., 2024; Archuleta m.fl., 2023), och att psykisk försummelse med samtidig psykiskt våld är särskilt associerat med självmordsbenägenhet i vuxen ålder (Huang & Hou, 2023). Barn som upplevt höga nivåer av våld och försummelse i barndomen uppvisar signifikant högre nivåer av depression, ångest och symptom på posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), samt aggressivt beteende och narkotikamissbruk i vuxen ålder. Vid exponering av familjedysfunktion, det vill säga bevittnat våld eller hot om våld, finns det en signifikant högre risk att utveckla PTSD-symtom, aggressivt beteende samt alkohol- och narkotikamissbruk i vuxen ålder (Sayyah m.fl., 2022). Om ett barn dessutom upplever flera typer av utsatthet ökar risken att utveckla hälsoproblem så som depression, ångest och PTSD (Aho m.fl., 2016). Då konsekvenserna ovan synliggör ett objektivt perspektiv på hur den destruktiva hemmiljön påverkar individer, är det även viktigt att synliggöra hur en sådan hemmiljö upplevs för att få en subjektiv förståelse av den destruktiva hemmiljöns påverkan.

Upplevelser av att växa upp i en destruktiv hemmiljö

Upplevelser av en destruktiv hemmiljö i barndomen kan variera i förståelse genom uppväxten. (Aadnanes & Gulbrandsen, 2017). Barn som växer upp i en destruktiv hemmiljö kan ha svårt att navigera hur en familj ska integrera med varandra, då våld i familjen är en del av vardagen och uppfattas som en normalitet. Däremot framhäver vuxna att dem upplevde en känsla av att något var fel inom familjen under barndomen, fast saknade förmågan att formulera ord på känslan (Dumont & Lessard, 2020). Det kan även finnas svårigheter för barn att förstå vem som bär ansvaret för våldet, då barn som upplever våld i flera fall kan se sig själv som orsak till våldet. Barnet skuldbelägger sig själv och internaliserar föräldrarnas negativa uppfattningar om barnet (Klebanov m.fl., 2023). Liknande upplevelse har framförts av vuxna som berättar om sina upplevelser av en destruktiv hemmiljö i barndomen (Ha & Kim, 2023). Ur ett barns

perspektiv kan det i vissa fall finnas en upplevelse av att förtjäna våldet, att våldet är en effekt av deras misslyckande (Klebanov m.fl., 2023). I en studie där vuxna berättar om sin upplevelse av en destruktiv hemmiljö i barndomen, skildrar upplevelserna svårigheter att som barn förstå den upplevda utsattheten. Fortsättningsvis framhävs att förståelse för familjesituationen utvecklades genom observation av hur andra familjer integrerade med varandra. En fullständig förmåga att förstå och sätta ord på situationen beskrevs tillkomma i vuxen ålder till följd av ny kunskap och perspektiv om den upplevda destruktiva hemmiljön (Dumont & Lessard, 2020). Trots förmågan att förstå situationen i vuxen ålder, har studier visat att män som upplevt en destruktiv hemmiljö upplever utsattheten i barndomen som ett pågående trauma som är svårt att bearbeta (Georgsdottir m.fl., 2021; Silverstein m.fl., 2023).

Uppväxten i en destruktiv hemmiljö kan sammankopplas med upplevelser av rädsla, skräck och oro hos barn, samt känslor av ensamhet och skam (BRIS,2023). Känslor av rädsla och skräck ses delvis i relation till vetskapen om vad våldsutövaren kan åstadkomma utifrån tidigare hot och våldsbeteenden. Vid förekomsten av bevittnat våld kan barn uppleva oro gentemot våldutsatta föräldern och därtill känna ett ansvarsbehov av att ge tröst och skydd. Således kan barnet känna behov av att visa sig starkare än föräldern, trots den egna sårbarhet (Georgsson m.fl., 2011). Däremot har det även synliggjorts ur ett vuxet perspektiv att upplevelsen av att bevittna våld i barndomen kan sammankopplas med ilska eller oförståelse gentemot föräldern som blir utsatt för våld och som ändå tillåter våldet att fortgå (Dumont & Lessard, 2020). Fortsättningsvis återberättar vuxna en upplevd rädsla av att berätta om den utsatta situationen i barndomen, detta på grund av rädsla för vilka konsekvenser det kunde innebära för sig själv och familjen (Dumont & Lessard, 2020; Ha & Kim, 2023). Ytterligare känslor som upplevelsen av en destruktiv hemmiljö kan sammankopplas med är känslor av hopplöshet och avsaknad av framtidstro, då barn förväntar sig fortsatta motgångar i livet och saknar kännedom om en bättre livssituation. Att leva under sådana förhållanden kan även inkludera känslor av att vara otrygg och oskyddad från signifikanta vuxna (Klebanov m.fl., 2023), samt att det kan återfinnas en upplevd känsla av att vara oälskad som barn i vuxen ålder (Aadnanes och Gulbrand, 2018). Avslutningsvis framkommer det ur ett vuxet perspektiv att psykiskt våld och försummelse upplevs vara mer smärtsamt och ha en djupare själslig inverkan i jämförelse med annat våld och därmed upplevas som mer sårbara handlingar (Aadnanes och Gulbrand, 2018).

Vårdvetenskapligt perspektiv

För att ta fäste i den destruktiva hemmiljöns påverkan på män i vuxen ålder och hur en sådan hemmiljö upplevs och exemplifieras, utgår studien från ett vårdvetenskapligt perspektiv. Det vårdvetenskapliga perspektivet utgörs av en vetenskaplig och akademisk praktik och är ett autonomt ämnesområde (Eriksson & Bergbom, 2017). Perspektivet avser att utforska den verklighet som individen upplever utifrån dennes unika situation, detta för att söka förståelse och en djupare helhet som en individ utgör (Ekebergh, 2017). Konsensusbegreppen inom vårdvetenskapen utgör det grundliga arbetet inom disciplinen och kan ses som vägledande i arbetet (Eriksson & Bergbom, 2017). Konsensusbegreppen som denna studie behandlar är hälsa och miljö för att få förståelse för det studerade fenomenet.

Hälsa kan definieras som ett tillstånd av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte enbart frånvaro av sjukdom (World Health Organization, u.å). Enligt ett vårdvetenskapligt perspektiv kan hälsa förstås utifrån individens verklighet, upplevelse och inre resurser för att förverkliga hälsan. Individens hälsa kan även förmedlas genom känslor, attityder, handlande och prestationer. Hälsan kan dessutom synliggöras och förstås i djupare dimensioner, där den djupare dimensionen av hälsa består av vardande och relateras till meningen med livet och viljan till kamp i hälsa och lidande. Därtill består även varande till den djupare dimensionen av

hälsa och relateras till individens sökande efter välbefinnande och harmoni. (Wärnå-Furu, 2017). Sammanfattningsvis kan hälsa studeras och definieras genom att utgå från individens livssituation och upplevelser. Upplevelsen av hälsa och välbefinnande är därmed unik och kan påverkas av individens livssituation och syn på livet. Således är det angeläget att använda begreppet hälsa när upplevelser av en destruktiv hemmiljö studeras, då en uppväxt i sådan miljö kan ha stor påverkan på individens hälsa.

Konsensusbegreppet miljö används i denna studie för att förstå en individs yttre- och inre miljö och dess påverkan. Individen både formas och påverkas av den sociala omgivningen och den kontextuella omvärld som befinner sig runt omkring. Hur denna miljö uppfattas är beroende av atmosfären i den miljö som individen befinner sig i, det vill säga stämningen. Stämningen i miljön påverkar känslan av trygghet och vilka relationer som befäster sig och hur relationerna utvecklas (Ylikangas, 2017). Hemmet är en miljö där en individ ska känna sig trygg och där denne formar sin identitet tillsammans med signifikanta andra. Ett hem behöver inte vara en fysisk plats utan kan vara människor som får en att känna sig hemmastadd, vilket understryker vikten av upplevelsen av atmosfären i miljön (Hilli, 2017). Upplevelsen av att känna sig hemmastadd är relaterade till relationer med signifikanta andra, tillhörigheter och känslan av en trygg plats. Avsaknad av detta kan leda till att en individ upplever otrygghet, saknar hopp och mening samt en försämrad självkänsla. Även tillit i relationer kan skadas vid avsaknad av en trygg miljö (Hilli, 2017).

Problemformulering

Konsekvenserna av att växa upp i en destruktiv hemmiljö kan skilja sig mellan män och kvinnor, där män som växer upp i en destruktiv hemmiljö har större risk att utveckla ett kriminellt beteende till skillnad från kvinnor som inte uppvisat likvärdig påverkan inom forskning. Fortsättningsvis har även skillnader avseende den destruktiva hemmiljöns påverkan på den psykiska hälsan synliggjorts. Fastän skillnader synliggörs avseende den destruktiva hemmiljöns påverkan, tycks det inom viss forskning finnas en underrepresentation av mäns upplevelser av att växa upp i en destruktiv hemmiljö och hur hemmiljön har påverkat deras psykiska hälsa och legat till grund för kriminalitet. Således är det relevant att studera mäns upplevelser av den destruktiva hemmiljöns påverkan på grund av den rådande samhällsbilden då kriminalitet och psykisk ohälsa är omfattande samt ett etablerat ämne i debatter. Detta anses relevant för att synliggöra på vilket sätt och hur den destruktiva hemmiljön har påverkat den psykiska hälsan och legat till grund för kriminalitet.

Syfte

Syftet är att exemplifiera mäns upplevelser av hur en destruktiv hemmiljö under uppväxten har påverkat deras psykiska hälsa i vuxen ålder och legat till grund för deras tidigare kriminalitet.

Frågeställningar:

- Vilka upplevelser av den destruktiva hemmiljön skildras?
- Hur skildras upplevelsen av den destruktiva hemmiljöns påverkan på den psykiska hälsan?
- Hur beskrivs den destruktiva hemmiljön ha legat till grund för männens tidigare kriminalitet?

Metod

Det här är en kvalitativ studie vars avsikt är att studera mäns självupplevda upplevelser av en destruktiv hemmiljö (Aveyard, 2014). Den valda litteraturen i studien är självbiografier med anledningen av att komma så sanningsnära individens egna upplevelser av fenomenet som möjligt samt att det är ett erkänt kvalitativt material. Självbiografier är en genre som skildrar författarens egna upplevelser om livet och dess påverkan (Birren & Birren, 2004), vilket betyder att tragiska och hemska upplevelser om den destruktiva hemmiljön kan skildras sanningsenligt. Ur ett vetenskapligt perspektiv går det inte att fastställa en exakt sanning om orsak och verkan av att studera självbiografier, utan studien studerar mäns skildringar av deras barndomsupplevelser av att växa upp i en destruktiv hemmiljö. Studien har som avsikt att förhålla sig så nära materialet som möjligt och styrs av det berättelsen skildrar (Henricson & Billhult, 2017). Det vårdvetenskapliga perspektivet som beskrivs ovan är central i studien och genomsyrar analysen. Den förförståelsen som finns om fenomenet kommer att diskuteras i metoddiskussionen.

Litteratursökning

Datansamlingen av självbiografier söktes via LIBRIS, den nationella databasen för bibliotek och nätbokhandeln Bokus. Vid sökningen i databasen LIBRIS tillämpades ett systematiskt förhållningsätt där sökord användes för att finna relevant litteratur som besvarar syftet (Rosén, 2017). Två sökningar genomfördes i LIBRIS utökade sökningsmodul. Båda sökningarna använde självbiografi som vald genre. Det som skilde sökningarna åt var att första sökningen använde sökordet *missbruk* och den andra *brottslighet*. Därefter genomfördes en tredje sökning i nätbokhandeln Bokus. Sökningen avgränsades utefter *Biografier*, *Sannaberättelse*, *Hjältemod*, *uthållighet* och *överlevnad* samt *svenska* som språk. För att få tillgång till modern litteratur fokuserade studien på böcker publicerade från 2019 till 2024.

Urval

Urvalet valdes utifrån bestämda inklusions-och exklusionskriterier. Detta avgränsar och definierar sökområdet för att ändamålsenligt välja självbiografier vars innehåll kan användas för att besvara syftet (Henricson & Billhult, 2017). Inklusionskriterierna som användes var att självbiografierna skulle skildra en destruktiv hemmiljö med inslag av våld och försummelse, innehålla ett normbrytande beteende, vara skrivna av svenska män ur ett vuxet perspektiv samt av författarna själva. Därav exkluderades självbiografier som inte var skrivna på svenska, var skrivna av kvinnliga författare samt självbiografier skrivna i pseudonym. Dessutom exkluderades självbiografier som enbart skildrar barndom och inte dess relation till vuxenlivet. Materialet hanteras inte som vetenskapliga sanningar utan används för att beskriva individernas skidningar av deras upplevelser av den destruktiva hemmiljön. Resultatet kommer därmed skrivas och tolkas i form av upplevelser. Första sökningen i databasen LIBRIS genererade nio träffar vars titlar lästes. Utefter det valdes en bok till resultatet, vilket var *Satan från Borlänge* (Karlsen & Guerrero, 2023). Den andra sökningen i databasen LIBRIS genererade 57 träffar vars titlar lästes. Detta resulterade i två valda böcker till resultatet, *Från bränt barn till eldsjäl* (Lundström, 2020) och *Där jag kommer ifrån* (Mrsic & Lundgren, 2021). Då studien hade som avsikt att använda fyra böcker till resultatet utökades sökningen i Bokus sökmotor. I sökmotorn Bokus lästes 187 titlar. Detta resulterade i att en bok valdes till resultatet, vilket var *Morsan har stuckit* (Hallman, 2019). Övriga böcker exkluderades på grund av att böckerna inte uppfyllde inklusionskriterierna för att besvara syftet.

Självbiografierna som inkluderats i studien framställer männens upplevelser av att leva i en destruktiv hemmiljö som skildras av våld och försummelse i barndomen, samt hur dessa

hemmiljöer har påverkat männens psykiska ohälsa i vuxen ålder. I självbiografierna skildras även männens association till kriminalitet, där samtliga män levde en kriminell livsstil i tidigt skede under barndomen som fortsatte in i vuxen ålder. Männens berättelse skildrar deras livsresa från en destruktiv hemmiljö och medföljande psykisk ohälsa och kriminalitet samt hur vägen till läkning har sett ut. Läkningen beskrivs ha påverkats av flera upp och nedgångar som livsresan medfört. Vid publicering av boken har samtliga män tagit sig ur den kriminella livsstilen och upplever en bättre hälsa. Männerna i självbiografierna är födda runt 60–70 talet, vilket betyder att männen blickar tillbaka på deras upplevelser av barndomen samt att uppväxten skildras i ett samhälle som inte återspeglar nutidens samhälle när böckerna är skrivna. Däremot återfinns skillnader i självbiografierna avseende författarnas fördelning av att skildra den psykiska ohälsan och kriminalitet, där Karlsen och Guerrero (2023) och Mrsic och Lundgren (2021) skildrar mer upplevelser av kriminalitet medan Lundström (2020) och Hallman (2019) skildrar mer upplevelser om den psykiska ohälsan.

Analys

Analysen av självbiografiernas innehåll analyserades utifrån Aveyards (2014) tematisk analysmodell som utgår från att identifiera, analysera och sammanfatta teman i den insamlade empirin. Efter genomläsning av självbiografierna identifierades meningsbärande enheter från samtliga självbiografier som besvarade syftet och dess frågeställningar, vilket är första steget i Aveyards (2014) tematiska analysmodell. Meningsbärande enheter i form av citat markerades med överstrykningspenna i samtliga böcker. Därefter sorterades meningsbärande enheter och placerades i ett dokument för att få en överblick av de material som framställdes. Meningsbärande enheter med liknande innehåll fördes samman och kodades för att utveckla teman. Dessa teman tillskrevs ett provisoriskt namn som speglade innehållet för att underlätta processen att föra liknade meningsbärande enheter under samma tema. För att försäkra att innehållet i respektive tema var relevant utfördes ytterligare en gemensam analys och kondensering av meningsbärande enheter och dess relation till temat. Dessutom utfördes denna analys för att försäkra att inget viktigt innehåll förbisetts. I samband med detta analyserades även om det givna namnet på temat överensstämde med det slutgiltiga innehållet. Genom denna analysprocess framkom sju teman (se tabell 1). Nedan är ett exempel på hur analysprocessen har sett ut:

Meningsbärande enhet	Kondensering	Kod	Tema
<p>”Men hade någon knackat mig på axeln och sagt att det begåtts ett fel, jag skulle inte vara där, då hade jag förstått och tackat för den tiden jag ändå fick.”</p> <p>”Samtidigt fanns det en annan person djupt inom mig som plågade mig med skuldkänslor och tankar på hur usel jag var, och att detta ekorrhjul av våld utfört av mig eller riktat mot mig var vad jag förtjänade.”</p> <p>”Man måste ha självförtroende. Mitt låg i botten...Min karaktär var sargad och fel tränad under hela min uppväxt.”</p> <p>”Mitt självförtroende släpades i gruset, skrapade sönder mig. Jag tyckte illa om mig själv, föraktade mitt utseende, undvek speglar. Jag vantrivdes med mitt jobb och litade inte på min egna förmåga”</p>	<p>En syn på sig själv som ovärdig och hopplös</p>	<p>Ovärdighet och självkänsla</p>	<p>En självkänsla i botten</p>

Etiska överväganden

Då denna studie bygger på självbiografier har studien inte genomgått en traditionell etikprövning enligt etikprövningsmyndigheten (2023). Detta då böcker anses vara offentliga handlingar och är publicerade med författarnas godkännande. Däremot har studien beaktat respekt för författarnas självbiografier vars berättelse och upplevelser vi studerar. Enligt All European Academies (ALLEA) (2023) bygger goda forskningsmetoder på dem fyra principerna Ärlighet, Respekt, Tillförlitlighet och Ansvar. Dessa fyra principer har upprätthållits genom att materialet beaktas objektivt och utan tolkande aspekter, samt genom ett rättvist förhållningssätt gentemot författarnas uttalanden i självbiografierna. Författarna av självbiografierna och deras upplevelser av fenomenet som studeras ska respekteras och studien ska utgå från forskningsprocessens tillvägagångssätt med val av design, metod och analys. Studien har även ansvar för forskningen under hela processen fram till publicering (ALLEA, 2023). Dessa principer är vägledande genom hela forskningsarbetet i såväl praktiska genomföranden som etiska ställningstagande.

Resultat

Utifrån analysen av självbiografierna har vi urskilt sju teman som skildrar männens upplevelser av den destruktiva hemmiljön och hur hemmiljön påverkade den psykiska ohälsan i vuxen ålder och utgjorde en väg in i kriminalitet.

Tema
En kaosartad och våldsam hemmiljö
Kärleksfattig hemmiljö
Bristfälligt föräldraskap
Eget mörker
En självkänsla i botten
Formad av miljön
Ett ständigt sökande efter gemenskap och tillhörighet

Tabell 1.

En kaosartad och våldsam hemmiljö

I tre av fyra självbiografier skildras en upplevelse av att våld i hemmiljön under barndomen där det även framkommer att våldet är normaliserat (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). I den destruktiva hemmiljön i barndomen beskriver männen en upplevelse av våldshandlingar riktat mot sig själv samtidigt som männen bevittnade våld riktat mot familjemedlemmar (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). Våldet skildras som en återkommande process som aldrig tar slut (Hallman, 2019), där höga skrik och röster beskrivs som en vardag (Lundström, 2020). Våldet beskrivs även upplevas som en kraftfull handling som sammankopplades med mörker, smärta och medvetlöshet (Lundström, 2020). Hallman (2019) skildrar upplevelsen av en våldsam hemmiljö:

Han kedjade fast hennes händer i handtaget i väggen ovanför badkaret. Jag stod ute i hallen på avstånd, han hade inte stängt dörren till badrummet, så jag såg alltihop. (. . .) Att se sin mor i den situationen, totalt förnedrad, naken, blodig både från munnen och från sår över ögonen, men också från den våldsamma rakningen på huvudet. Där sitter hon tunn som en auschwitz fånge, tyst tittande vädjande mot mig, med stora blöta ögon, den synen knäckte mig för livet. (s.46)

Utifrån självbiografierna skildras upplevelsen av att bevittna våld i hemmet skapade en medvetenhet hos männen i deras barndom, att männen blev medveten om atmosfären i hemmiljön och vad det kunde innebära för konsekvenser. Det framkom exempelvis en ökad förmåga att läsa av situationen och förstå att något är fel genom kroppsspråk eller atmosfären i rummet (Mrsic & Lundgren, 2021; Hallman, 2019). Dessutom synliggjorde självbiografierna att männen upplevde en karaktärsförändring av föräldern som utförde våldet, exempelvis att föräldrarnas ögon upplevdes som svarta, galna och fylld med hat (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). I den våldsamma hemmiljön beskrivs även en upplevelse av att alkoholen var en bidragande faktor till karaktärsförändring hos föräldern som utförde våldet och att alkoholen eskalerade våldshandlingarna (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). I denna våldsamma miljö skildrar mannen en upplevelse av att våld och alkohol användes som ett verktyg för att lösa konflikter och meningsskiljaktigheter mellan vuxna i deras närhet, samtidigt som våld och alkohol ökade upplevelsen av hemmet som en otrygg miljö. Lundström (2020) beskriver sammankopplingen mellan våld och alkohol:

Men i den där världen löste ju alkoholen mycket. Så fort de blev onyktra blev de vänner. Kvällen innan gav alkoholen motsatt effekt. Allt var som ett dårhus och där bodde jag. Inte flyttade Janne. Han blev kvar och det dröjde inte så många månader innan nästa slag skulle falla. (s.73)

I männens upplevelser från en kaosartad vardag med både våld och alkohol som ett alternativ sätt till problemlösning skildras en vuxenvärld som levde utefter egna premisser och regler. Vuxenvärldens levnadsätt utefter egna premisser beskrivs upplevas dels av lagöverträdelse i både hemmet och bortom hemmet i form av piratkopiering på internet, stölder och misshandel (Lundström, 2020; Karlsen & Guerrero, 2023), dels av lagöverträdelse utförda tillsammans med föräldern (Hallman, 2019; Mrsic & Lundgren, 2021).

Upplevelsen av en otrygg miljö kopplat till våldet skildras återkommande i männens berättelser. Otryggheten framställdes i form av en ständig upplevd ovisshet om när våldet infaller och på vilket sätt våldet urartar sig, sällan fanns det en fundering kring om våldet skulle infalla (Mrsic, 2021; Lundström, 2020) I linje med männens upplevelse av en otrygg hemmiljö till följd av upplevelserna av bevittnat våld, den egna utsattheten samt stämningen i miljön skildrar samtliga män rädsla i hemmiljön (Lundström, 2020; Hallman, 2019; Mrsic & Lundgren, 2021; Karlsen & Guerrero, 2023). Rädslan beskrivs inte enbart upplevas från hemmiljöns kaos av höga ljud från hjärtskärande ”skrik” eller från möbler som kastades runt i hemmet utan även en upplevd rädsla för förövaren. Männens upplevda rädsla beskrivs grundas i hur föräldern eller förövaren kunde reagera och agera (Karlsen & Guerrero, 2023; Hallman, 2019 & Mrsic). Rädslan beskrivs även upplevas i relation till ovissheten om att bli utsatt för våldshandlingar (Lundström, 2020). Utöver upplevd rädsla och otrygghet skildras även ilska och hat gentemot de individer i hemmiljön som utövade våldshandlingarna (Hallman, 2019; Lundström, 2020). Hallman (2019) uttrycker känslorna i relation till hemmiljön:

Jag kommer ihåg att morsan kröp på golvet, och det var en massa blod (...) De känslor man känner, när man som ett litet barn, ser sin mamma i denna förtvivalade situation, är obeskrivlig. Det är sorg, smärta, rädsla och förvirring. Men också vrede och hat mot en far som gjort detta. (s.42)

Kärleksfattig hemmiljö

Genomgående i männens uppväxt i en destruktiv hemmiljö skildras en upplevelse av en kärleksfattig barndom. Hemmiljön upplevs som kärleksfattig då det ändå framkommer att det funnits någon form av kärlek i barndomen fastän den var begränsad. Samtliga män skildrar en

upplevelse av en ökad distansering och frånvaro av vårdnadshavare och anhöriga. På ett emotionellt plan beskrivs en upplevelse av ett minskat känslomässigt stöd i att hantera de uppkomna känslorna i den levda vardagen (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019; Karlsen & Guerrero, 2023). På grund av avsaknaden av stöd fick männen hantera sina känslor på egen hand och med det skildras en känsla av ensamhet (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020). Karlsen och Guerrero (2023) skildrar distansering av emotionell frånvaro:

Tårar av skam, ilska och osäkerhet trängde fram i mina blåa ögon och jag hoppades att hon skulle ta mig i sin famn och säga att allt skulle bli bra. Det gjorde hon inte. (S.25)

Upplevelsen av distansering och frånvaron i den destruktiva hemmiljön beskrivs inte enbart genom minskad emotionellt stöd utan även fysisk frånvaro av föräldern där ett upplevt stöd och engagemang saknades (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Karlsen & Guerrero, 2023). Männen beskriver en upplevelse av att anhöriga inte tog sig tiden till att prioritera deras individuella intresse och saknade en uppmuntran från föräldrarna. Mrsic och Lundgren (2021) skildrar distanseringen och frånvaron av föräldrar:

Halvvägs bort kastade jag en snabb blick mot folkförsamlingen, bara för att försäkra mig om att det trots allt inte var någon där som väntade på mig. Med de vita molntestarna på himlahavet som enda vittne till denna stora dag fortsatte jag längs skolbyggnadens sida för att komma bort från alla firande människor. Den stolthet jag kände hade ingenstans att ta vägen. (. . .) När jag hunnit en bit bort, innan jag försvann ur sikte, kommer jag ihåg att jag hastigt vände mig om och tittade en sista gång mot klasskamraterna och deras föräldrar. Det högg till i mitt bröst. (s.62)

En minskad upplevelse av kärlek skildras inte enbart i form av distansering utan även av negativa särbehandlingar och kränkande ord (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). En upplevd negativ särbehandling av anhöriga inom familjen beskrivs bland annat genom att syskon upplevdes bli behandlad och mött på olika sätt (Karlsen & Guerrero, 2023; Lundström, 2020). Exempelvis via upplevda strikta metoder där det upplevdes ett fråntagande av sin privata sfär och en placering i ett kallt och trångt utrymme till skillnad från övriga familjemedlemmar (Lundström, 2020). Upplevelsen av kränkande ord från familjemedlemmar beskrivs uttryckas på olika sätt. En upplevelse skildrar att föräldern uttryckte en överlägsenhet, vilket visade sig genom en nedvärderande och kränkande talan (Hallman, 2019). Ytterligare skildrar en upplevelse av att inte bli benämnd vid namn utan med upprepande skällsord (Karlsen & Guerrero, 2023). Gemensamt för dessa upplevelser var att det på ett eller annat sätt befäste sig och sårade männen samt skapade en upplevelse av att vara mindre värd och oälskad. Karlsen och Guerrero (2023) beskriver upplevelsen:

Den här synen på mig som mindre önskvärd och älskvärd i brist på andra ord visade sig även på andra sätt. Jag kommer särskilt ihåg ett tillfälle när alla morbröder och mostrar samlades hemma hos mina morföräldrar. (...) Jag delade sovrum med min bror, och fastän jag bodde längst in i en avskärmad del kunde jag höra hur min morbror Örnulf med sin mörka basröst talade om mig. Det var ”tattarunge” hit och ”tattarungen” dit (...) Egentligen var det inte ordet i sig som sårade mig, det var att jag inte benämns med namn utan med ett skällsord. Det fick mig att känna mig utpekad och skapade en känsla av att jag var en paria i min egen familj. (S.17)

Den kärleksfattiga hemmiljön beskrivs skapa en osund bild av kärlek då det sällan upplevdes en kärleksfull närhet och omsorg från föräldrarna eller i föräldrarnas relationer gentemot

varandra (Hallman, 2019; Lundström, 2020). Synen på kärlek sågs i flera fall relaterat med våld, där våld och kärlek beskrivs upplevas som normalitet i en relation (Lundström, 2020).

Bristfälligt föräldraskap

I den destruktiva hemmiljön skildrar samtliga män en upplevelse av att inte bli prioriterad eller bemött med respekt och lyhördhet från vuxna i deras hemmiljö. Känslan av att inte bli prioriterad speglade en upplevelse av att komma i andra hand, där anhöriga prioriterade andra människor och tillställningar framför männen själva (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). Det kunde exempelvis visa sig genom att föräldrar tog förövarens parti och ursäktar dennes beteende utan att bemöta barnets behov av tröst och trygghet (Lundström, 2020). I stället för att lämna den våldsamma situationen för barnets bästa, prioriterades relationen med den som utövade våldshandlingarna. Lundström (2020) beskriver upplevelsen att bli bortprioriterad:

Mitt svar blev hela tiden densamma, så länge Janne bodde kvar i huset skulle jag aldrig komma hem igen, hon fick välja, honom eller mig. Den här gången skulle jag inte ge mig. Efter ytterligare några minuter stannade bilen till, blinkade vänster, och vände tillbaka. Hon hade valt. Han hade återigen segrat. Tårarna kom tillbaka. (s.74)

Vidare skildrar männens upplevelser en vuxenvärld som inte tog sitt ansvar gällande beslut och situationer som uppstod i männens närhet, och att detta ansvar i stället lades på männen själva (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). Denna ansvarsöverföring beskrivs exempelvis upplevas genom ett tilldelat ansvar över beslut om en förälders fortsatta relation (Lundström, 2020). Ansvarsöverföringen kunde också visa sig genom att männen fick ansvar över att hämta deras berusade föräldrar från missbruksmiljöer samt ett ökat ansvar att ta hand om övriga familjemedlemmar (Mrsic & Lundgren, 2021; Hallman, 2019). Som ett resultat av detta beskriver männen ett upplevt fråntagande av deras rätt till att få vara barn och därmed tvingades in i en vuxenroll för tidigt. Hallman (2019) skildrar upplevelsen av ansvarsöverföringen:

Stefan du får stanna hemma från skolan och ta hand om det...! Detta började redan tidigt, när jag var 10-11år. Innan dess fick vi oftast hjälp av någon kvinna från Röda korset eller vår farmor, när morsan drog iväg. (. . .) När morsan drog iväg visste jag vad som väntade. Nu blir det skolk från skolan några veckor. Då blev det jag, som sagt, som fick skicka småbröderna till skolan på morgonen och sen städa lägenheten. (s.35–37)

Det bristfälliga föräldraskapet beskrivs inte bara upplevas relaterat till männens åsidosättning och en ansvarsöverföring av föräldrarna i hemmiljön, utan relaterar även till en bristfällig gränssättning i samtliga mäns hemmiljöer. Den bristfälliga gränssättningen beskrivs upplevas bland annat i form av att föräldrarna inte hade tydliga gränser och visade vem som hade ansvaret, exempelvis vid frågor om alkohol (Lundström, 2019). Gemensamt beskrivs även den bristfälliga gränssättningen av föräldrarna vara relaterad till männens upplevelse av att deras handlande sällan resulterade i konsekvenser, att det inte var någon som reagerade när männen handlade utanför lagens gränser. Karlsen och Guerreros (2023) beskriver upplevelsen av bristfällig gränssättning:

Det blev aldrig några direkta konsekvenser oavsett vad jag hittade på, vilket gjorde att mitt beteende blev allt mer destruktivt. (S.23)

Eget mörker

I självbiografierna skildrar samtliga män en upplevelse av att utsattheten av den destruktiva hemmiljön befast sig i deras inre och orsakat ett eget mörker som de fortsätter att leva med i vuxen ålder. Däremot skildras det egna mörkret på olika sätt i männens berättelser. En upplevelse som skildras var att utsattheten för våld i hemmiljön under barndomen medförde en själslig skada i vuxen ålder. Denna själsliga skada upplevdes vara en stor tyngd att leva vidare med (Lundström,2020). Ytterligare beskrivs en upplevelse av att utsattheten i den destruktiva hemmiljön befast sig av inre sår och demoner som påverkade beteendeförändringar i form av aggressivitet. Därtill uppstod även hjärnspöken samt återkommande minnen av både händelser och känslor av skräck som härledes till händelsen i barndomen. I samband med yttre påfrestningar beskrivs en upplevelse av att dessa spår även medför en ökad sårbarhet för ångest. Dessutom skildras en upplevelse av att dessa återkommande minnen och känslor av skräck medförde svårigheter med sömnen (Hallman, 2019). Utsattheten i den destruktiva hemmiljön beskrivs även upplevas bidra till att undantrycka egna känslor och tankar för att undvika att belasta andra. Således upplevdes känslor byggas på inombords tills ens inre spricker (Mrsic & Lundgren,2021).

Kvarstående spår från männens förflutna i hemmiljön beskrivs även upplevas i form av återupplevda känslouttryck från hemmiljön. Återupplevda känslouttryck relaterades till sorg, rädsla, ångest, ledsamhet och till sist en kvarstående upplevd inre otrygghet. Bortsett från dessa känslouttryck beskriver både Lundström (2020) och Hallman (2019) en upplevelse av en bestående känsla av hat. Gemenast för männen grundade sig det långvariga hatet av anhörigas våldskapital. Hallman (2019) beskriver kvarstående känslomässig påverkan av upplevelserna från den destruktiva hemmiljön:

Än idag kan jag känna rädsla och ångest vid minnet av de blodiga scenerna, och den förtvivlade gråten från mamma när hon låg i ett hörn nedsparkad och sönderslagen.
(s.40)

Spår av det förflutna beskrivs även upplevas inverka på männens kamp om överlevnad i livet (Lundström,2020; Hallman,2019; Karlsen & Guerrero,2023). Upplevelserna av utsattheten, kvarstående sår och vart livet fört männen beskrivs vara en kamp att handskas med för samtliga män. Både kampen med det förflutna och vart livet medfört införde männen på tankar om suicid. Karlsen och Guerrero (2023) skildrar suicidtankar till följd av utsattheten och vart livet fört honom:

Efter många år av fritt fall hade jag slagit i botten och det fanns bara en chans kvar, för jag hade ingenting. Mina tankar vandrade om och om igen mot självmord. (s.154–155)

I det upplevda mörkret och spåren från det förflutna av en upplevd hemmiljö med våld, en saknad av emotionellt stöd och lärdomar skildras upplevelser av att droger och alkohol förblev ett invariant beteendemönster att tillta vid svårhanterliga situationer eller för att dämpa underliggande känslor från utsattheten i barndomens destruktiva hemmiljö (Hallman, 2019; Karlsen & Guerrero,2023; Lundström, 2020). Dessutom skildras även upplevelser av att våldshandlingar förblev ett invariant beteendemönster att tillta vid svårhanterliga situationer (Karlsen & Guerrero,2023; Hallman,2019).

En självkänsla i botten

I självbiografierna skildras en splittrad självkänsla hos samtliga män i vuxen ålder, vilket återspeglar deras upplevelser av en kärleksfattig hemmiljö under uppväxten där kärlek, beröm

och uppskattning varit ett begränsat inslag. Upplevelser av att höra orden hopplös och värdelös under uppväxten i hemmiljön beskrivs befästa sig i själen och påverkar självkänslan i vuxen ålder (Lundström, 2020; Hallman, 2019). Hallman (2019) beskriver denna upplevelse på detta sätt:

Jag tror på dig Stefan! Det hade jag inte hört någon säga till mig innan. Jag hörde mest farsans röst inom mig då han många gånger sagt: Du är värdelös, du kan inget, du kan inte arbeta, du är inte mitt barn! Mest sådant, hasplade han ur sig. Sånt där sätter sig på insidan, ett förlorat självförtroende kan förstöra för en människa resten av livet. Jag har fått kämpa med detta genom åren. Förkastelse och utanförskap har återkommit gång på gång. (s.222–223)

Männens upplevelse av en kärleksfattig hemmiljö under uppväxten skildrar en rädsla av att inte vara bra nog och att inte vara värdig i vuxen ålder. Denna känsla av ovärdighet har däremot tagit sig i uttryck på olika sätt i männens berättelse. I Lundströms (2020) berättelse skildras en upplevelse av självhat, där han föraktade sig själv och sitt utseende samt upplevde svårigheter i att tro på sin egen förmåga. Dessutom beskriver Lundström (2020) att denna upplevda oförmåga att se sig själv som värdig skapade en konstant oro och stress hos honom. Även i Karlsen och Guerreros (2023) berättelse skildras upplevelser av att inte vara värdig och dessutom en känsla av att vara förtjänt av det som han har varit med om. För Hallman (2019) tar sig denna upplevelse av ovärdighet uttryck i hans syn på sig själv, att han identifierar sig som missbrukare, att det är där han hör hemma och den han ska vara. I Mrcic och Lundgrens (2021) berättelse skildras denna ovärdighet i en upplevelse av att inte passa in i den värld som han i vuxen ålder befann sig i, samt en känsla av att inte vara förtjänt av det som var bra i hans liv. Fortsättningsvis beskrivs en upplevelse av att vara konstant beredd på katastrof, speciellt i de fallen när det gick bra för honom. Mrcic och Lundgren (2021) beskriver denna upplevelse:

Jag fortsätter tänka på hur överkligt allting är att jag får vara här. När som helst tänker jag att någon ska komma och knacka mig på axeln och säga: ”Dragomir, det har skett ett missförstånd som du säkert förstår. Du måste åka hem nu. Särskilt när jag är ensam smyger sig en tvekan in i mig, jag tror att allt är ett stort misstag, ett skämt. (s.33)

Gemensamt för alla män är att spår av det förflutna har befäst sig i själen och orsakat en splittrad syn på sig själv och resulterat i en känsla av att vara mindre värd i vuxen ålder. En splittrad självkänsla som männen fått arbeta med i många år för att överkomma och hantera.

Format av miljön

Under uppväxten i den destruktiva hemmiljön skildrar männen upplevelser av att ha bevittnat och upplevt en kaosartad och våldsamt vardag som bidragit till deras destruktiva beteendeutveckling. Till följd av den destruktiva hemmiljön och dess våldsinslag skildrar männen en upplevelse av att dem format destruktiva beteendemönster som grundats i en upplevd brist från föräldrarna att tillgodose och uppmuntra till en sund inläring. Den destruktiva inläringen beskrivs därmed grundas i föräldrars sätt att lösa problem och konflikter, vilket har format männen till liknande beteendemönster (Hallman, 2019; Lundström, 2020). Detta visas exempelvis genom ett ökat våldskapital och vrede, då våld var normaliserat i hemmiljön och var det verktyg som användes för att lösa konflikter och meningsskiljaktigheter inom och utanför familjen (Hallman, 2019). Den destruktiva beteendeutvecklingen beskrivs även vara påverkad av den kärleksfattiga hemmiljön. Detta eftersom kärleksfulla ord och uppmuntran beskrivs upplevas som bristfällig och ersatt med skällsord riktade mot männens personlighet (Karlsen & Guerrero, 2023). Karlsen och Guerrero (2023) beskriver upplevelsen av skällsord:

”Alla mina barn är varma och kärleksfulla förutom Anders, han är rå och kall.” De orden fick mig att gråta. Var det så min egen mor kände för mig? Jag vet vem jag är och vad jag har gjort, men jag tror att den synen som präglat vår relation sedan jag var barn också bidragit till att släppa lös satan och glömma Anders, den varma, lojala, omtänksamma pojke som jag var någonstans därinne. (s.42)

I den destruktiva hemmiljön skildras även en önskan om att skapa ordning i den levda vardagen, vilket kan sammankopplas med upplevelsen av en kaosartad och våldsamt hemmiljö. I den hemmiljö som männen levde i saknades denna kontroll, vilket innebar att männen fick återfinna kontrollen på annat sätt. Denna kontroll återfanns exempelvis i planeringen av ett inbrott, där männen kunde planera utfallet av inbrottet samt hur situationen skulle hanteras och utföras (Mrsic & Lundgren, 2021, Lundström, 2020). Mrsic och Lundgren (2021) beskriver känslan av kontroll:

För dem var kriminaliteten mer impulsiv, destruktiv och kaosartad, medan jag ville planera noga och på något konstigt sätt snarare skapa ordning i det kaos som var i mitt liv. (s.79)

Under barndomen skildras upplevelser från samtliga män att nära anhöriga har brustit i att sätta gränser för deras beteende och lagöverträdande händelser, vilket visat sig i uteblivna konsekvenser. Dessa uteblivna konsekvenser beskrivs ha påverkat deras väg in i kriminalitet, då den uteblivna konsekvensen skapade svårigheter i att navigera i vad som är rätt och fel samt eskalerade det destruktiva beteendet (Mrsic & Lundgren, 2021; Karlsen & Guerrero, 2023). Denna svårighet kring att navigera i vad som är rätt och fel beskrivs dessutom stärkas av en upplevelse av att föräldrarna uppmuntrade det kriminella beteendet och uttryckte stolthet över den utförda lagöverträdelsen (Mrsic & Lundgren, 2021). Ytterligare skildras en upplevelse av att bevittna en vuxenvärld som satte sina egna regler för vad som var lagligt, och att detta påverkade en fortsatt lagöverträdelse (Lundström, 2020). Lundström (2020) beskriver upplevelsen:

Vuxenvärlden satte sina egna regler för vad som var lagligt enligt dom. Det gav mig stöd och rättighet att välja mitt eget sätt. Det var då jag började forma mig själv utanför de lagliga gränserna. (s.132)

Den destruktiva hemmiljön beskrivs även vara en upplevd bidragande faktor till att männen formades in i ett liv med alkohol och kriminalitet (Mrsic & Lundgren, 2021; Hallman, 2019). Detta skildras dels genom en upplevelse av att vägen redan var förutbestämd och att det var ett självklart val att välja den kriminella vägen då alla i familjen levde utanför de lagliga gränserna (Hallman, 2019), dels genom det sociala arvet från den familj som männen tillhörde (Mrsic & Lundgren, 2021). Ytterligare beskrivs en upplevelse av att föräldrarnas beteende och egenskaper har överförts genetiskt, så att dessa egenskaper även kom att präglade männens beteende och fortsatta liv (Hallman, 2019; Karlsen & Guerrero, 2023). Detta skildras bland annat i en upplevelse av att missbruksmentaliteten och kriminaliteten fanns i blodet redan vid tidig barnålder. Männens upplevelse skildrar därmed att den hemmiljö dem växt upp i har format deras beteende och en väg in i kriminalitet, och att denna hemmiljö har möjliggjort en destruktiv inläring genom att bevittna föräldrars sätt att föra sig utanför de lagliga gränserna. Hallman (2019) beskriver det upplevda arvet från familjen:

Jag visste redan tidigt att jag är alkoholist, tjuv, bråkmakare och så småningom skulle det följa återkommande fängelsevistelser. Precis som för mina släktingar, min far och mina bröder. (s.143)

Ett ständigt sökande efter gemenskap och tillhörighet

I männens berättelser skildras en upplevelse av en hemmiljö som inte visat kärlek, uppskattning och bekräftelse. Hemmiljön har upplevts som splittrat, kärlekslöst och otryggt och därmed har männen upplevt att deras behov av tillhörighet inte tillgodosetts. Samtliga män beskriver en upplevelse att den kärleksfattiga hemmiljön har varit en orsak till att männen behövt söka tillhörighet och gemenskap på annat sätt, dels för att finna den familj som aldrig fanns tillgänglig under barndomen (Karlsen & Guerreros, 2023). Karlsen och Guerreros (2023) beskriver sökandet efter tillhörighet:

Till skillnad från många av mina kamrater som var kriminella för att få pengar, droger och kvinnor gjorde jag det av lojalitet. För mig fanns det inga gränser för vad jag var beredd att göra för dem jag ansåg var mina riktiga vänner. Hade jag haft en trygg uppväxt är det mycket möjligt att jag inte hade känt det här behovet av att visa min lojalitet på bland extrema och missriktade sätt, men som barn var lojaliteten allt jag ägde och hade, och jag trodde länge att det var likadant för alla omkring mig. (. . .) I unga år trodde jag att jag hade hittat en trygghet jag sökte i de band jag skapade, men i själva verkade handlade det bara om en önskan om tillhörighet, att vara en del av ett brödraskap där man aldrig svek varandra. (s. 27)

I den gemenskap som männen sökte sig till beskriver männen att dem upplevde att dem var någon och upplevde ha ett eget utrymme att röra sig i (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020; Hallman, 2019). Tillhörigheten skapade en trygghet och en identitet som beskrivs stärkande och bekräftande. I denna tillhörighet skildras en upplevelse av att vara placerad i centrum, vilket männen inte har varit i deras hemmiljö under uppväxten (Mrsic & Lundgren, 2021; Lundström, 2020). Detta bidrog till en känsla av eufori och trygghet. I denna grupp av tillhörighet skapades även egna regelverk som beskrivs stärka bandet i gemenskapen och ytterligare stärkte känslan av kontroll, både över sig själv och för situationer dem ställdes inför. Hallman (2019) beskriver upplevelsen av att vara en del av en tillhörighet:

Detta var en grupp som gav identitet och trygghet. Här hade vi gemensamma värderingar och vänner. Men vi hade också gemensamma fiender som föraktades och skulle hållas utanför- myndigheterna, polisen, och kriminalarna som smög omkring för att avslöja langarna som sålde hasch och amfetamin och som skulle ta fast oss för våra begångna brott. Här skapade man sig också ett eget utrymme liksom. (s.140)

Dessutom skildrar Mrsic och Lundgren (2021) och Lundströms (2020) berättelser att denna gemenskap och tillhörighet även visade en väg bort från den destruktiva hemmiljön. Båda männen beskriver en upplevelse av att inbrotten som gruppen i gemenskapen utförde synliggjorde en möjlighet att tjäna pengar och därmed öka chanserna till ett bättre liv utanför den destruktiva hemmiljön. Detta stärkte deras väg in i kriminaliteten ytterligare. Lundström (2020) skriver om upplevelsen:

Jag såg möjligheten att på eget sätt bygga verksamheter och affärer. Jag ville bli något. En pojke skulle få växa upp till en man. Som ung hade jag inga riktiga förebilder. (s.146)

Samtliga mäns berättelser genomsyras av en kärleksfattig hemmiljö som orsakat deras längtan och törst efter gemenskap och tillhörighet. Detta beskrivs vara en orsak till deras väg in i kriminaliteten, då denna miljö gav männen en identitet, starka band, trygghet och en känsla av att vara accepterad, vilket inte återfanns på annat sätt i deras hemmiljö.

Diskussion

Metoddiskussion

En kvalitativ metod valdes med anledningen av att det ansågs vara en relevant metod för att besvara syftet, vilket var att exemplifiera mäns upplevelser av hur en destruktiv hemmiljö under uppväxten har påverkat deras psykiska hälsa i vuxen ålder och legat till grund för deras tidigare kriminalitet. Det empiriska materialet som användes i studien var självbiografier av samma anledning som den kvalitativa metoden valdes, det vill säga för att få fram självupplevda upplevelser om det studerade fenomenet. Det finns en medvetenhet att en litteraturstudie hade varit en lämplig metod att använda i studien, däremot återfanns få kvalitativa artiklar vid sökning vilket innebar att sökningen inte genererade tillräckligt med kvalitativt material till resultatet. Därmed valdes en kvalitativ metod med självbiografier som ett empiriskt material på grund av dess relevans för studiens syfte.

Materialet analyserades utifrån Aveyards (2014) tematiska analysmodell då denna modell anses vara lämplig att använda när utförare av en studie har mindre erfarenhet av att genomföra en studie av större dignitet. Dessutom valdes den tematiska analysmodellen då det ges en tydlig överblick av det empiriska materialet och underlättar sammanställningen av resultatet. Det underlättar även att analysen förhåller sig objektivt till det materialet synliggör. En nackdel med analysen av självbiografier är att materialet är tolkningsbart. Detta innebär att utförarna av studien kan tolka materialet och det författarna säger då utförarna inte kan ta del av författarnas eventuella känslor och tankar rörande det resultat som framställts.

Den vetenskapliga forskningen i bakgrunden angående den destruktiva hemmiljön och dess påverkan användes som underlag till resultatdiskussionen. Däremot krävdes ytterligare en litteratursökning om den destruktiva hemmiljöns påverkan på kriminaliteten då studien inte på förhand kunde förutspå en orsaksförklaring mellan den destruktiva hemmiljön och vägen in i kriminalitet. Därmed krävdes mer forskning för att styrka resultatets giltighet med vetenskapliga belegg utöver männens skildringar av egna upplevelser och den forskning som fanns tillgänglig i bakgrunden, samt för att fånga upp resultat i studien som inte framgår i bakgrunden. Likartat genomfördes en litteratursökning angående den psykiska hälsan, för att komplettera den befintliga forskningen i bakgrunden och stärka resultatets giltighet ytterligare.

En svaghet med den valda metoden är att självbiografierna grundas i männens vuxna perspektiv på hur den destruktiva hemmiljön upplevdes under uppväxten. Detta betyder att männens upplevelser inte kan sägas vara absoluta sanningar då en upplevelse från barndom kan glömmas eller förvrängas i framförandet i vuxen ålder. Däremot kan männens upplevelser ses som en styrka i studien då männen själva upplevt den destruktiva hemmiljön och dess påverkan. Eftersom det är upplevelsen av den destruktiva hemmiljön och hur det påverkat den psykiska hälsan och en eventuell väg in i kriminalitet som studien hade som avsikt att undersöka, ses därför männens upplevelser som en styrka i studien snarare än en svaghet. Det som diskuteras ovan är anledningen till att studiens resultat framställs i skildringar av upplevelserna.

Då studien endast inkluderar fyra självbiografier av män bör en överförbarhet av resultatet i studien göras med försiktighet, både i förhållande till kvinnor och andra män samt andra länder. Däremot synliggör tidigare forskning från andra länder att den destruktiva hemmiljön har en liknande påverkan på den psykiska hälsan och kriminellt beteende. Den tidigare forskningen synliggör därmed att en överförbarhet till andra länder och andra kontexter är möjlig. Detta betyder att studiens resultat tillsammans med tidigare forskning stärker en möjlig överförbarhet och därmed studiens trovärdighet (Mårtensson &, Fridlund, 2023). Studien har även noggrant

beskrivit urvalsprocessen och datainsamlingen vilket enligt Mårtensson och Fridlund (2023) ytterligare stärker studiens reproducerbarhet och överförbarhet. Detta innebär att utomstående kan uppnå likvärdigt resultat genom att tillämpa samma tillvägagångssätt som denna studie har beskrivit. Den beskriva urvalsprocessen har även bestämda inklusionskriterier som fastställdes vid studiens start. Dessa inklusionskriterier har genomsyrat hela arbetet så att empirin som återfanns uppfyllde kriterierna för att besvara syftet och var av god kvalitet. Utifrån inklusionskriterierna valdes fyra självbiografier. Det finns en medvetenhet om att det finns andra självbiografier som kan användas för att besvara syftet. Det går därmed inte att utesluta att resultatet påverkas och förändras genom att andra självbiografier används. Däremot anser utförarna av studien att det finns en stor möjlighet att resultatet genererar samma resultat oavsett vilka självbiografier som används. Detta för att studien återfann flertalet likheter mellan männens upplevelser samt att självbiografierna som valdes granskades utifrån valda inklusionskriterier. Genom att tydligt beskriva och strukturera studiens tillvägagångssätt vid start och sedan förhålla sig till det bestämda tillvägagångssättet under hela arbetsprocessen stärker studiens trovärdighet (Mårtensson & Fridlund, 2023).

Fastän studien återfann flertalet likheter mellan männens upplevelser i självbiografierna går det inte att fastställa att männens upplevelser och påverkan av utsattheten av en destruktiv hemmiljö är representativ för gruppen av asociala män som växt upp i en destruktiv hemmiljö. Detta för att upplevelserna av en destruktiv hemmiljö kan skilja sig beroende på situation och förutsättningar i individens livssituation, samt hur dessa upplevelser framförs. Dessutom har författarna i självbiografierna tagit sig ur den kriminella livsstilen samt arbetat med den psykiska hälsan, vilket inte alla har möjligheten eller förutsättningarna till att göra. Vårt att nämna är att författarna till självbiografierna har fått sin röst hörd genom att framföra sina livsberättelser genom dessa böcker, vilket inte alla har möjligheten till att göra. Då studien inkluderar män som har levt i en destruktiv hemmiljö och tagit sig ur kriminaliteten så kan männens upplevelser inte med säkerhet kunna fastställa att upplevelserna även gäller för gruppen asociala män eftersom studien inte inkluderar män som fortfarande är kriminell.

Ytterligare en styrka i studien är att utförarna enskilt bearbetat självbiografierna för att sedan bearbeta det genomgångna materialet tillsammans. Detta för att undvika att resultatet tolkas utifrån utförarnas förförståelse samt för att försäkra att relevant innehåll medtagits. För att ytterligare försäkra att studien förhållit sig neutralt till materialet och att relevant innehåll medtagits har utomstående handledare kontinuerligt tagit del av arbetet. Således stärks studiens bekräftelsebarhet och därmed dess trovärdighet (Mårtensson & Fridlund, 2023). En till styrka kan ses utifrån att studien tagit hänsyn till forskningsetiska aspekter genom hela arbetet. Männens upplevelser har beaktats objektivt vilket betyder att egna känslor och tankar om männens utsatthet och upplevelser inte har påverkat studiens resultat. Fastän studien har förhållit sig objektivt till männens upplevelser finns det en förförståelse att beakta. Denna förförståelse grundar sig i erfarenheter och kunskapsutveckling från tidigare arbetsplatser inom rättspsykiatri och slutna ungdomsvård. Inom dessa arbetsplatser har utförarna av studien bevittnat hur den destruktiva hemmiljön har påverkat individer inom slutenvården och legat till grund till deras negativa beteendeutveckling och dess psykiska ohälsa. För att undvika att detta påverkar utfallet i resultatet har denna förförståelse medvetandegjorts under hela arbetsprocessen. Detta för att kunna skilja på vår förförståelse och vad männens upplevelser skildrar. Däremot finns det fortfarande en risk att materialet tolkas utifrån den förförståelse som funnits vid studiens start. För att undvika risken för den egna tolkningen och samtidigt förhålla sig så rättvist till männens upplevelser som möjligt använde studien citat som skildra männens upplevelser. Enligt Mårtensson och Fridlund (2023) stärker detta studiens pålitlighet.

Resultatdiskussion

Resultatet i studien framställer en destruktiv hemmiljö där männen skildrar upplevelser av en kärleksfattig barndom med en samtidig utsatthet och en förekomst av våld och alkohol. Det som påvisas i resultatet till följd av en kärleksfattig barndom där männen skildrat ett minskat emotionellt stöd, distansering och kränkande ord med en tillhörande känsla av att vara ovärdig och oälskad är att dessa upplevelser inverkat själsligt och medfört en försämrad självkänsla i vuxen ålder. Likt skildringen i resultatet och dess påverkan på självkänslan och självbilden påvisar tidigare forskning att våld och försummelse under barndomen är associerat med en negativ påverkan på självkänslan i vuxen ålder (Rhoden-Neita m.fl., 2024; Archuleta m.fl., 2023). Jämförelsevis belyser Badr m.fl. (2018) att psykisk misshandel under barndomen hade ett starkare samband med en försämrad självkänsla i vuxen ålder jämfört med en utsatthet av fysiskt våld. Tidigare studier har inte enbart påvisat en försämrad självkänsla i vuxen ålder utan Kim och Chicchett (2006) lyfter fram att en försämrad självkänsla även observerats tidigt i barndomen till följd av otillräckligt stöd och omsorg. Detta då dessa brister som inte tillgodoses är behov ett barn behöver för att utveckla en positiv uppfattning om sig själv, det vill säga sitt självvärde (Kim & Chicchett, 2006). Likvärdigt kan studiens resultat av männens försämrade självbild och självkänsla i vuxen ålder ses i relation till otillräckliga tillgodosedda behov. Därtill framgår det i studiens resultat att männen skildrar en nedvärderande syn om sitt värde samt en ökad oro och stress i vuxen ålder i relation till den försämrade självkänslan till följd av den destruktiva hemmiljön. Wu m.fl. (2022) fann att utsattheten för psykiskt våld och försummelse i barndomen har ett samband med sämre mentalt välbefinnande i vuxen ålder genom självkänslan. Sämre självkänsla visade sig även inverka negativt på individens självmedkänsla i relation till sämre mentalt välbefinnande. Detta framhävs överensstämma med att psykiskt våld och försummelse i barndomen har en negativ inverkan på självkänslan och dessutom reglering av känslomässigt lidande (Wu m.fl., 2022).

Enligt ett vårdvetenskapligt perspektiv påverkas individen av både den inre och yttre miljön, inklusive relationerna och atmosfären i hemmiljön (Ylikangas, 2017). Hemmet spelar en avgörande roll i identitetsskapandet och forandet av hälsa tillsammans med signifikanta andra (Hilli, 2017). Männens försämrade självkänsla kan således förstås genom interaktionen med omsorgspersonerna och den negativa atmosfären i den destruktiva hemmiljön utifrån att männen under barndomen delvis utstod negativ och nedvärderande talan. Likt konsensusbegreppet miljö, kan hälsa och välbefinnande förstås utifrån individens verklighet, upplevelser och inre resurser, vilket kan synliggöras utifrån individens känslor och attityder (Wiklund & Gustin, 2017). Männens försämrade självkänsla till följd av den destruktiva hemmiljön kan därav beskrivas påverka den psykiska ohälsan och mentalt välbefinnande utifrån att den försämrade självkänslan upplevs medföra en negativ syn på självbilden samtidigt som det medför en oro och ökad stress.

Utsattheten för psykiskt våld och försummelse har inte enbart en skadlig påverkan på individens självkänsla och känsloreglering utan utsattheten våld och försummelse, oavsett psykiskt eller fysiskt har även en skadlig effekt på känsloregleringen i vuxen ålder (Jennissen m.fl., 2016). Påverkan på känsloregleringen i relation till studiens resultat skildras av den destruktiva hemmiljöns påverkan avseende konsumtionen av alkohol och narkotika i syfte att hantera svårhanterliga situationer eller för att dämpa underliggande känslor, samt i relation till mäns utåtagerande beteende. Likartat påvisar tidigare studier att män som upplevt en destruktiv hemmiljö uppvisar högre nivåer av aggressivt beteende i vuxen ålder (Sayyah m.fl., 2022). Studiens resultat av männens skildring av en alkohol-och narkotikakonsumtion som en hanteringsmekanism till följd av en kärleksfattig barndom och en utsatthet för våld och alkohol överensstämmer med tidigare forskning. Bounoua & Sadeh (2022) belyser att individer som

har varit utsatta för våld och försummelse i barndomen tenderar att ägna sig åt riskfyllda beteenden såsom en ökad aggressivitet och alkohol eller narkotikakonsumtion. Dessutom synliggörs att benägenheten för ett riskfyllt beteende på grund av en tidigare utsatthet för våld och försummelse relateras till ett undvikande beteende, det vill säga en exponering för våld och försummelse i barndomen tenderar att leda till ett ökat riskfyllt beteende i syfte att hantera negativa känslor (Bounoua & Sadeh,2022). Därtill belyser Morris m.fl. (2007) att individens förmåga att reglera känslor som vuxen är ett resultat av tidigare anpassningar baserade på miljön och interaktionen med anhöriga. Anhöriga spelar en central roll i barnets utvecklingsmiljö genom att stödja och lära barnet att uttrycka, reglera och förstå känslor (Morris m.fl.,2007). Likartat skildrar studiens resultat denna saknad i den destruktiva hemmiljön och männen finner alternativa sätt att hantera känslor i vuxen ålder. Utifrån ett vårdvetenskapligt perspektiv, där hälsan kan förstås genom strävan efter välbefinnande och där individens känslor och handlingar ger uttryck och återspeglar hälsotillståndet (Wärnå-Furu, 2017), kan resultatet av männens skildringar av den destruktiva hemmiljöns efterföljande påverkan på känsloreglering samt den ökande konsumtionen av alkohol och narkotika vara ett uttryck för minskat psykiskt välbefinnande och dess psykiska ohälsa. Detta då dessa handlingar utförs i syfte att minska lidande och på så sätt eftersträva balans och välbefinnande. Lidandet och ett minskat psykiskt välbefinnande blir synligt genom behovet männen försöker tillgodose genom alkohol-och drogkonsumtion för att minska lidande. Å andra sidan kan männen i stunden uppleva välbefinnande genom konsumtionen då kvarstående smärta tillfälligt minskas, trots att det inte är fördelaktigt för hälsan i längden.

Vidare i resultatet skildrar männen upplevelser av att den destruktiva hemmiljön har påverkat den psykiska ohälsan avseende på suicidalt beteende. Likt studiens resultat av den destruktiva hemmiljöns påverkan på suicidalt beteende har tidigare forskning påvisat att en utsatthet för psykiskt våld med samtidig utsatthet för psykisk försummelse i barndomen ökar risken för suicidalt beteende i vuxen ålder (Huang & Hou, 2023). Jämförelsevis belyser Falgares m.fl.(2018) att en utsatthet för psykiskt våld i barndomen ökar risken för suicidalt beteende i vuxen ålder på grund av en sämre självkänsla och att vara självkritisk. Detta eftersom individer som utsätts för psykiskt våld tenderar att internalisera negativa upplevelser och därmed ha en sämre självkänsla och vara mer självkritiska, vilket i sin tur ökar risken för suicid (Falgares m.fl., 2018). Detta stärker ytterligare studiens resultat och männens skildringar av den destruktiva hemmiljöns påverkan på suicidalt beteende, särskilt i relation till männens försämrade självkänsla till följd av den destruktiva hemmiljöns exponering av psykisk distansering, försummelse och förnedring. I studiens resultat skildras dessutom en känsla av hopplöshet med livet i relation till suicidalt beteende. Enligt Wang m.fl.,(2022) ökar risken för suicidalt beteende avseende suicidrisken i vuxen ålder om individen till följd av våld och försummelse har efterföljande psykiska påfrestningar med en samtidigt känsla av meningslöshet i livet. Därtill kan psykiska påfrestningar i livet relateras till studiens resultat gällande männens skildringar av att den destruktiva hemmiljön medfört kvarstående känslor samt att utsattheten upplevs befästa sig själsligt och var en tyngd att leva vidare med i vuxen ålder. Likt studiens resultat framför tidigare forskning att individer som upplevt en destruktiv hemmiljö upplever utsattheten i barndomen som ett pågående trauma som är svårt att bearbeta (Georgsdottir m.fl., 2021; Silverstein m.fl., 2023). Å andra sidan betonar Wang m.fl. (2022) att en upplevd mening med livet minskar suicidrisken oavsett grad av psykisk påfrestning, det vill säga en upplevd mening med livet minskar suicidrisken trots en utsatthet för våld och försummelse i barndomen och efterföljande psykisk belastning. Enligt ett vårdvetenskapligt perspektiv på miljön kan även känslan av att känna sig otrygg i omgivningen leda till att en individ saknar hopp och mening med livet (Hilli,2017), vilket då innebär att yttre faktorer så

som miljön ytterligare kan stärka individens hälsa. Omvänt kan det påverka den psykiska ohälsan negativt avseende suicidalt beteende.

Utifrån ett vårdvetenskapligt perspektiv kan resultatet av männens skildringar av den destruktiva hemmiljöns påverkan på den psykiska ohälsan beskrivas utifrån att hälsan förstås utifrån individens upplevelser, inre resurser och därtill av djupare dimensioner av individens syn på livet (Wärnå-Furu, 2017). Då studiens resultat skildrar männens upplevelser av kvarstående sår genom att utsattheten befäste sig själsligt och var en stor tyngd att leva vidare med, kan dessa psykiska påfrestningar i relation med en minskad hopplöshet i livet samt en sämre självkänsla som riskfaktor till att bemästra påfrestningar styrka den destruktiva hemmiljöns påverkan på den psykiska ohälsan utifrån ett vårdvetenskapligt perspektiv på hälsa. Då Wang m.fl. (2022) betonade att en upplevd mening med livet minimerar suicidrisken är det av stor vikt att stärka detta om det uppmärksammas hos en individ som vart utsatt för våld och försummelse, inte enbart för att minska suicidrisken utan även för att stärka mentalt välbefinnande och den psykiska hälsan.

Utöver den destruktiva hemmiljöns påverkan på den psykiska ohälsan, skildrades även upplevelser av att den destruktiva hemmiljön påverkat männens väg in i kriminalitet. Resultatet i studien synliggör en skildring av en barndom i en destruktiv hemmiljö där mannen upplevt en ökad exponering för alkohol, våld och försummelse samt en kärleksfattig hemmiljö där mannen beskriver en upplevelse av att komma i andra hand. Av resultatet att tyda framkommer det även en upplevelse av att denna hemmiljö har legat till grund för männens destruktiva beteendeutveckling. Den destruktiva hemmiljön som orsaksförklaring till brottlighet framkommer i flertalet studier, där utsatthet i hemmiljön genererar en förhöjd risk för att utveckla kriminellt beteende (Leban & Gibson, 2020; Gomis & Villanueva, 2023; Carter & Andershed, 2014; Mersky & Reynolds, 2012; Braga m.fl., 2017). En studie av Klevens m.fl (2000) synliggör även att det finns en signifikant sannolikhet att barn som tidigt uppvisar ett antisocialt beteende saknar kontakt med sina fäder, har brottlighet inom familjen, har en ökad exponering för familjekonflikter och alkoholmissbruk, blivit utsatt för psykisk misshandel och uppfattar moder som otillgänglig. Resultatet skildrar även upplevelser av en destruktiv hemmiljö där föräldrar brustit i sin föräldraförmåga, både när det kommer till förmågan att tillgodose och uppmuntra en sund inlärning och förmågan att sätta gränser för männens destruktiva beteendeutveckling i barndomen, vilket beskrivs vara en anledning till en väg in i kriminalitet. I en systematisk översikt av longitudinella studier återfanns att bristande föräldraförmåga, såsom minskad tillsyn över barnet och minskat engagemang i barnets aktiviteter och vistelseort, bidrar till en hög sannolikhet för senare brott (Flanagan m.fl, 2019). Då forskning stärker att upplevelsen av en destruktiv hemmiljö ökar risken för att utveckla ett kriminellt beteende och förstärka den destruktiva beteendeutvecklingen, stärks även resultatets giltighet i studien.

Det centrala fyndet från resultatet är att mannen skildrade en upplevelse av att vara formad av hemmiljön, att vägen redan var utstakad på grund av sociala, genetiska och miljömässiga förutsättningar. Denna formning av miljön beskrivs även relaterat till bevittnandet av föräldrars lagöverträdelser. I biosocial forskning framkommer det att när både genetiska och miljömässiga faktorer är närvarande, är risken större att utveckla ett antisocialt beteende än om dessa faktorer verkar ensamma (Raine, 2002). Den upplevelsen som mannen i självbiografierna skildrar av att vara formad av miljön kan därför tänkas vara sanningsenlig. Detta eftersom resultatet synliggör att mannen vuxit upp i en destruktiv hemmiljö och där föräldrarna uppvisar antisociala beteenden i form av lagöverträdelser och våldsbeteenden. I en review beskriver Raine (2002) en studie av adopterade män som visar på denna ovan beskrivna påverkan av miljö och

ärftlighet, där resultatet i studien visar att 40 procent av männen som var adopterade och kriminella påvisade både ärftlighet och miljömässiga faktorer som närvarande. Genom att föräldern har asocial personlighet och/eller alkoholmissbruk, är sannolikheten stor att det överförs till barnet, om barnet dessutom upplever en destruktiv hemmiljö får den genetiska predispositionen utrymme att framträda (Raine, 2002). Då männen i självbiografierna inte upplevt något annat än en destruktiv hemmiljö och har föräldrar som agerar utanför lagen, är det enligt Raine (2002) inte en tillfällighet som orsakat männens väg in i kriminaliteten, utan det är exponeringen för hemmiljön och genetiken som kan antas vara orsakssambandet. I ungdomsåret är dessutom pre frontala cortex mer formbar, vilket betyder att ungdomar är mer sårbara för yttre miljöpåfrestningar (Raine, 2002).

Även det vårdvetenskapliga konsensusbegreppet miljö synliggör att en individ formas och påverkas av dennes yttre- och inre miljö, det vill säga formas och påverkas av allt som finns omkring. När denna miljö skapar en destruktiv atmosfär påverkas känslan av trygghet (Ylikangas, 2017). Ytterligare påvisar konsensus begreppet miljö att hemmiljön är en plats där identiteten formas tillsammans med signifikanta andra (Hilli, 2017). I självbiografierna skildrar männen en upplevelse av en hemmiljö som saknade trygghet och främjande förebilder att efterlikna, vilket resulterade i ett utvecklande av destruktiva beteenden. Dessutom resulterade det i ett sökande bortom familjen för att finna en meningsfull miljö, även om dessa miljöer kom att vara destruktiva.

Utifrån konsensusbegreppet hälsa kan hälsa förstås utifrån individens verklighet, upplevelse och inre resurser för att förverkliga hälsan. Hälsan ses i förhållande till en individs livssituation och upplevelser (Wärnå-Furu, 2017). I denna studie synliggör resultatet en beskrivning av en destruktiv hemmiljö som har format och påverkat männen i negativ riktning. Männen har upplevt en destruktiv hemmiljö under en period där dem är mer sårbara för miljöpåfrestningar, att under denna period även utstå inre påfrestningar från hemmet kommer påverka hälsan. Detta synliggörs i resultatet då männen skildrar upplevelser av att vara mindre värd och oälskad till följd av den destruktiva hemmiljön. Då upplevelsen av hälsa är unik går det inte att fastställa vad som är ohälsa respektive hälsa för den enskilda individen. Med detta i beaktandet kan männens väg in i kriminalitet vara ett sätt för dem att finna välbefinnande i den kaosartade tillvaron i hemmiljön, då det framgår att den kriminella miljön gav en trygghet samt en känsla av kontroll och därmed ett lugn. Genom att skapa förståelse om samspelet mellan miljö, genetik och sociala faktorer kan förebyggande åtgärder individanpassas och därmed förbättra hälsan och välmående (Rocque & Posick, 2017).

Tidigare forskning har synliggjort att uppväxten i en destruktiv hemmiljön kan inkludera känslor av att vara otrygg och oskyddad från signifikanta vuxna (Klebanov m.fl., 2023), samt att det kan återfinnas en upplevd känsla av att vara oälskad (Aadnanes och Gulbrand, 2018). Utifrån resultatet framkommer dessa upplevelser även i männens berättelser och relateras vara en bidragande faktor till männens sökande efter tillhörighet, bekräftelse och trygghet som inte återfanns i deras hemmiljö. I en studie av Bender (2010) synliggjordes att ungdomar som utsätts för en destruktiv hemmiljö söker sig bortom hemmet för att undkomma farliga familjekonflikter och för att finna säkerhet. Detta kan vara en anledning till att männen sökte sig till en tillhörighet bortom familjen i form av gruppssammanhang, då en tillhörighet i gäng i många fall kan upplevas som ens egna familj (Bender, 2010), och därmed skapa en trygghet som hemmiljön inte kan tillgodose. Resultatet visar att den kärleksfattiga hemmiljön skildras av en upplevd avsaknad av emotionellt stöd samt en distansering från föräldern, vilket fick männen att känna sig oälskad och som utstött i familjen. På grund av detta skildras en upplevelse av att vilja söka en familj och en tillhörighet på annat sätt där männen får uppskattning och bekräftelse, och att

detta kan anses vara en anledning till att bandet till gemenskapen blev så starkt. I en studie från Finland framkommer det att män som upplever låg känsla av sammanhang begår brott i större utsträckning (Ristkari m.fl, 2009), att männen i självbiografierna upplevde låg känsla av sammanhang kan därmed vara en orsak till att dem sökte sig till en grupp som tillsammans utförde brottsliga handlingar.

I studiens resultat skildras en upplevelse av att grupptillhörigheten som skapades med vänner gav en känsla av att vara någon, gav en egen identitet och ett eget utrymme där männen kunde vara sig själv. Denna upplevelse har synliggjorts i forskning som orsaksförklaring till sökandet efter destruktiva kamratbildningar, där gängbildningen motiveras av vänskapsband, status och respekt, och en känsla av att inte vara ensam (Decker & Curry, 2000). Genom att den kärleksfattiga hemmiljön inte tillgodosåg männens behov av uppskattning och bekräftelse i hemmiljön, söktes detta i andra miljöer. Enligt Kubik m.fl (2019) är en anledning till att ungdomar ingår i gäng under en längre period är att ungdomen blivit utsatt för våld. Fortsättningsvis menar Kubik m.fl (2019) att varje försummelsehändelse i hemmiljön bidrar till en 34 procentig större risk för att ingå i destruktiva gäng under en längre tid. Detta kan anses vara en förklaring till att männen i självbiografierna sökte sig till gängmiljöer, då männen upplevde våld och försummelse stora delar av deras barndom i hemmiljön. Utifrån konsensusbegreppet hälsa kan detta även ses utifrån att männen uppnådde en känsla av välbefinnande i den tillhörighet som kamratskapet gav, trots att kamratskapet är destruktiv i den bemärkelsen att tillhörigheten med kamraterna leder till kriminalitet. Då hälsan är unik och kan förstås utifrån en individs verklighet, upplevelse och inre resurser för att förverkliga hälsan (Wärnå-Furu, 2017), kan tillhörigheten i karmatskapen vara ett sätt för männen att hantera den destruktiva hemmiljön och på så vis uppleva hälsa och välbefinnande. Männen kan då genom kamratskapet uppleva hälsa trots att det kan upplevas som negativt för hälsan ur andras perspektiv.

Utifrån konsensusbegreppet miljö kan männens sökande efter tillhörighet relateras till upplevelsen av en hemmiljö vars atmosfär är sammankopplad med våld, alkohol och oro. Stämningen i atmosfären påverkar känslan av trygghet och relationsskapandet med familjen (Ylikangas, 2017), upplevs inte känslan av att vara hemmastadd i sin hemmiljö skapas ett lidande där otrygghet, hopplöshet och meningslöshet är känslor som framträder (Hilli, 2017). Av resultatet att tyda skildrar männen en upplevelse av att den kärleksfattiga hemmiljön har bidragit till att männen upplevt dessa känslor. Enligt konsensusbegreppet miljö skapar detta en känsla av att vara hemlös, vilket återspeglar en avsaknad av meningsfulla platser och relationer (Hilli, 2017). Detta kan tänkas vara anledningen till att männen sökt sig utanför hemmiljön, för att finna uppskattning, respekt och meningsfulla relationer som inte gick att finna i hemmiljön.

Slutsats

Uppväxten i en destruktiv hemmiljö med inslag av våld, alkohol och försummelse beskrivs påverka männens psykiska ohälsa i vuxen ålder. Utsattheten för våld och alkohol samt en kärleksfattig hemmiljö beskrivs befästa sig själsligt med återföljande känslor av ångest. Dessa upplevelser beskrivs även vara en tyngd att leva vidare med och medfört ett suicidalt beteende i vuxen ålder. Bristen på emotionellt stöd och distansering av föräldrar samt bevittnandet av en hemmiljö som hanterar konflikter med våld och alkohol beskrivs medföra efterföljande svårigheter med känsloreglering av kvarstående minnen. För att hantera känslor och minska lidandet som den destruktiva hemmiljön medfört beskrivs droger och alkohol förbli ett sätt att dämpa kvarstående känslor från hemmiljön i vuxen ålder. Ytterligare en viktig aspekt är att den destruktiva hemmiljön beskrivs påverka självkänslan i vuxen ålder på grund av bristen av bekräftelse och en nedvärderande talan från vuxna i hemmiljön under barndomen. Således

skildrar männens upplevelser att den destruktiva hemmiljön påverkar den psykiska ohälsan, vilket stärks utifrån tidigare forskning. Den destruktiva hemmiljöns påverkan visade sig även ligga till grund för männens väg in i kriminalitet. Den hemmiljö som männen växte upp i beskrevs forma en beteendutveckling i negativ riktning, då det fanns brister hos vuxna i hemmiljön att sätta gränser för männens beteenden. Denna formning av hemmiljön beskrevs även innefatta ett bevitnande av vuxna i hemmiljön som levde utanför lagarnas gränser, vilket gav stöd till en fortsatt kriminell beteendutveckling. Vägen in i kriminalitet beskrivs även grundats i upplevelsen av en destruktiv hemmiljö där kärlek, närhet och uppskattning varit begränsat. Detta beskrivs resultera i ett sökande efter tillhörighet, vilket männen fann i den kamratskap som utförde kriminella handlingar.

Förslag till praktisk tillämpning

Denna studie bidrar med ökad förståelse för hur upplevelserna av att växa upp i en destruktiv hemmiljö skildras samt hur det inverkar på individers psykiska ohälsa och vägen in i kriminalitet. Resultatet skildrar en upplevelse av en självkänsla som påverkats i barndomen till följd av den destruktiva hemmiljön, vilket även medföljdes in i vuxen ålder. Självkänslan påverkade männen på flera sätt, både i relationer och i hälsan, då det skapade ovärdighet och även påverkade suicidalt beteende. Därav är det av vikt för yrkesverksamma att uppmärksamma den psykiska belastningen som hemmiljön bidragit till i ung ålder för att förebygga att den psykiska ohälsan medföljer in i vuxen ålder. Samtidigt är det av vikt att stödja individen att finna motståndsresurser för att hantera och bemöta senare påfrestningar livet medför. Då den minskade självkänslan medföljt in i vuxen ålder är det av vikt för yrkesverksamma att stödja individen i att bearbeta barndomstrauma för att återbygga självkänsla, öka välbefinnande och minska lidande. Detta är av vikt då självkänslan beskrivs ha en stor påverkan på livskvalitén. Denna studie synliggör även en skildring av hur sociala, miljömässiga och genetiska faktorer upplevs vara orsaken till en väg in i kriminalitet. Studien synliggör därmed att yrkesverksamma bör synliggöra alla faktorer som omger en individ. Om problematiken enbart ses utifrån ett perspektiv kan helheten som utgör en individs hälsa och beteende förbises, vilket kan påverka utfallet i stöd och behandling för en individ med komplex problematik. Yrkesverksamma kan därmed använda männens erfarenheter och upplevelser som skildras i resultatet som en vägledning kring hur vård, stöd och behandling kan utformas.

Förslag till fortsatt kunskapsutveckling

Som tidigare nämnts tycks det inom en viss forskning finnas en underrepresentation av mäns upplevelser av att växa upp i en destruktiv hemmiljö och hur det påverkat den psykiska hälsan i vuxen ålder och en eventuell väg in i kriminalitet. Då denna studie enbart skildrar hur den destruktiva hemmiljön upplevs påverka den psykiska ohälsan och kriminalitet finns det behov av en fortsatt kunskapsutveckling i forskning om vilket stöd individer upplevs sakna och har ett behov av för att undvika risken till fortsatt destruktiv utveckling av hälsa och beteende. Det behövs kunskap i om hur det förebyggande arbetet kan utformas för att generera önskad effekt i att minska kriminalitet och psykisk ohälsa i samhället, inte minst på grund av kriminalitetens framfart. Därav är det av stor vikt för yrkesverksamma inom vård- och sociala yrken som arbetar nära individer att öka kunskapen om hur detta förebyggande arbete kan utformas utifrån ett personcentrerat förhållningssätt i syfte att minska risken att barn far illa och hamnar i destruktiva miljöer.

Referenser

Aadnanes, M., & Gulbrandsen, L. M. (2018). Young people and young adults' experiences with child abuse and maltreatment: Meaning making, conceptualizations, and dealing with violence. *Qualitative Social Work: Research and Practice*, 17(4), 594–610.

<https://doi.org/10.1177/1473325016683245>

Aho, N., Proczkowska-Björklund, M., & Svedin, C. G. (2016). Victimization, polyvictimization, and health in Swedish adolescents. *Adolescent Health, Medicine and Therapeutics*, 7, 89–99. <https://doi.org/10.2147/AHMT.S109587>

All European Academies (ALLEA). (2023). *The european code of conduct for research integrity: revised edition 2023*. <https://allea.org/wp-content/uploads/2023/06/European-Code-of-Conduct-Revised-Edition-2023.pdf>

Archuleta, W. P., Kaminski, P. L., & Ross, N. D. (2023). The roles of shame and poor self-concept in explaining low social connection among adult survivors of childhood emotional maltreatment. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*.

<https://dx.doi.org/10.1037/tra0001559>

Aveyard, H. (2014). *Doing a literature review in health and social care: A practical guide*. (3:e uppl.). Maidenhead: Open University Press.

Badr, H. E., Naser, J., Al-Zaabi, A., Al-Saeedi, A., Al-Munefi, K., Al-Houli, S., & Al-Rashidi, D. (2018). Childhood maltreatment: A predictor of mental health problems among adolescents and young adults. *Child Abuse & Neglect*, 80, 161–171.

<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.03.011>

Bender, K. (2010). Why do some maltreated youth become juvenile offenders?: A call for further investigation and adaptation of youth services. *Children and Youth Services Review*, 32(3), 466–473. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2009.10.022>

Birren, J.E., & Birren, B.A. (2004). *Autobiography: Exploring the Self and Encouraging Development*. I G.M. Kenyon., J.E. Birren., J-E. Ruth., J.JF. Schroots., & T. Svensson. (Red.), *Aging and Biography: Explorations in adult development* (s. 283-300). Springer Publishing Company.

Bounoua, N., & Sadeh, N. (2022). Dimensions of childhood maltreatment and adult risky behaviors: Differential affective and inhibitory control mechanisms. *Child Abuse & Neglect*, 134, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105877>

Braga, T., Gonçalves, L. C., Basto-Pereira, M., & Maia, Â. (2017). Unraveling the link between maltreatment and juvenile antisocial behavior: A meta-analysis of prospective longitudinal studies. *Aggression and Violent Behavior*, 33, 37–50.

<https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.006>

BRIS. (2023). *Se mig: rätten till stöd tidigt i livet*.

<https://www.bris.se/globalassets/pdf/rapporter/semig-rattentillstodtidigtlivet.pdf>

Cater, Å. K., Andershed, A-K., & Andershed, H. (2014). Youth victimization in Sweden: Prevalence, characteristics and relation to mental health and behavioral problems in young

adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 38(8), 1290–1302.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2014.03.002>

Decker, S. H., & Curry, G. D. (2000). Addressing key features of gang membership: Measuring the involvement of young members. *Journal of Criminal Justice*, 28(6), 473–482.
[https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(00\)00063-5](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(00)00063-5)

Dumont, A., & Lessard, G. (2020). Young adults exposed to intimate partner violence in childhood: The qualitative meanings of this experience. *Journal of Family Violence*, 35(8), 781–792. <https://doi.org/10.1007/s10896-019-00100-z>

Ekebergh, M. (2017). Tillämpning av vårdvetenskapliga begrepp i vårdandet. I L. Wiklund Gustin., & I. Bergbom (Red.) *Vårdvetenskapliga begrepp: i teori och praktik*. (2 uppl., s. 79–93). Studentlitteratur.

Eriksson, K., & Bergbom, I. (2017) Begrepp och begreppsbildning inom vårdvetenskap som disciplin. I L. Wiklund Gustin., & I. Bergbom (Red.) *Vårdvetenskapliga begrepp: i teori och praktik*. (2 uppl., s. 31–47). Studentlitteratur.

Etikprövningsmyndigheten. (2023). *Vägledning – om etikprövning av forskning på människor*. <https://etikprovning.se/wp-content/uploads/2023/12/Vagledning-om-etikprovning-EPM.pdf>

Falgares, G., Marchetti, D., Manna, G., Musso, P., Oasi, O., Kopala-Sibley, D. C., De Santis, S., & Verrocchio, M. C. (2018). Childhood maltreatment, pathological personality dimensions, and suicide risk in young adults. *Frontiers in Psychology*, 9.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00806>

Flanagan, I. M. L., Auty, K. M., & Farrington, D. P. (2019). Parental supervision and later offending: A systematic review of longitudinal studies. *Aggression & Violent Behavior*, 47, 215–229. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.06.003>

Georgsdottir, M. T., Sigurdardottir, S., & Gunnthorsdottir, H. (2021). “This is the result of something else”: Experiences of men that abused drugs and had experienced childhood trauma. *American Journal of Men’s Health*, 15(2).
<https://doi.org/10.1177/15579883211009348>

Georgsson, A., Almqvist, K., & Broberg, A. G. (2011). Naming the unmentionable: How children exposed to intimate partner violence articulate their experiences. *Journal of Family Violence*, 26(2), 117–129. <https://doi.org/10.1007/s10896-010-9349-x>

Gomis, P. A., & Villanueva, L. (2023). Adverse childhood experiences: Pathways to internalising and externalising problems in young adulthood. *Child Abuse Review*, 32(4), 1–14. <https://doi.org/10.1002/car.2802>

Ha, J., & Kim, Y. (2023). Surviving child abuse in people with mental illness: A grounded theory approach. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(3–4), 2828–2849.
<https://doi.org/10.1177/08862605221102486>

Hallman, S. (2019). *Morsan har stuckit*. [Hallmansgårdens Förlag](http://www.hallmansgardensforlag.se).

- Henricson, M., & Billhult, A. (2017). Kvalitativ metod. I M. Henricson (Red.) *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. (2 uppl., s. 111-120). Studentlitteratur.
- Hilli, Y. (2017). Hemmet. I L. Wiklund Gustin., & I. Bergbom (Red.) *Vårdvetenskapliga begrepp: i teori och praktik*. (2 uppl., s. 257–268). Studentlitteratur.
- Huang, M., & Hou, J. (2023). Childhood maltreatment and suicide risk: the mediating role of self-compassion, mentalization, depression. *Journal of Affective Disorders*, 341, 52–61. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.08.112>
- Jennissen, S., Holl, J., Mai, H., Wolff, S., & Barnow, S. (2016). Emotion dysregulation mediates the relationship between child maltreatment and psychopathology: A structural equation model. *Child Abuse & Neglect*, 62, 51–62. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.10.015>
- Jernbro, C., Landberg, Å., & Thulin, J. (2023). *Våld mot barn: en nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset. <https://allmannabarnhuset.se/product/vald-mot-barn-2022-en-nationell-kartlaggning/> ä
- Karlsson, A., & Guerrero, M. (2023). *Satan från Borlänge*. Forum.
- Kim, J., & Cicchetti, D. (2006). Longitudinal Trajectories of Self-System Processes and Depressive Symptoms Among Maltreated and Nonmaltreated Children. *Child Development*, 77(3), 624–639. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00894.x>
- Klebanov, B., Tsur, N., & Katz, C. (2023). “Many bad things had been happening to me”: Children’s perceptions and experiences of polyvictimization in the context of child physical abuse. *Child Abuse & Neglect*, 145, 106429. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106429>
- Klevens, J., & Restrepo, O. (2000). Comparison of Offenders With Early- and Late-Starting Antisocial Behavior in Colombia. *International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology*, 44(2), 194. <https://doi.org/10.1177/0306624X00442005>
- Kloppen, K., Mæhle, M., Kvello, Ø., Haugland, S., & Breivik, K. (2015). Prevalence of Intrafamilial Child Maltreatment in the Nordic countries: A Review. *Child Abuse Review*, 24(1), 51–66. <https://doi.org/10.1002/car.2324>
- Kubik, J., Docherty, M., & Boxer, P. (2019). The impact of childhood maltreatment on adolescent gang involvement. *Child Abuse & Neglect*, 96. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104096>
- Leban, L., & Gibson, C. L. (2020). The role of gender in the relationship between adverse childhood experiences and delinquency and substance use in adolescence. *Journal of Criminal Justice*, 66. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2019.101637>
- Lundström, P. (2020). *Från bränt barn till eldsjäl*. Vintergård Förlag.

Malm, M., & Wiklund Gustin, L. (2017). Själ. I L. Wiklund Gustin., & I. Bergbom (Red.) *Vårdvetenskapliga begrepp: i teori och praktik*. (2 uppl., s. 125–138). Studentlitteratur.

Mersky, J. P., Topitzes, J., & Reynolds, A. J. (2012). Unsafe at any age: Linking childhood and adolescent maltreatment to delinquency and crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 49(2), 295–318. <https://doi.org/10.1177/0022427811415284>

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361–388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>

Mrsic, D., & Lundgren, T. (2021). *Där jag kommer ifrån*. Forum.

Mårtensson, J., & Fridlund, B. (2023). Vetenskaplig kvalitet i examensarbete. I M. Henricson (Red.) *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom vård- och hälsovetenskap*. (3:e uppl., s. 473–490). Studentlitteratur.

Nilsson, D., & Tingberg, B. Kunskapsöversikt om försummelse. Linköpings Universitet. <https://barnafrid.se/kunskapsportal/wp-content/uploads/2022/01/kunskapsoversikt-om-forsummelse-final-1.pdf>

Raine, A. (2002). Biosocial studies of antisocial and violent behavior in children and adults: A review. *Journal of abnormal child psychology*, 30(4), 311–326. <https://doi.org/10.1023/A:1015754122318>

Rhoden-Neita, M.-A., Huang, H., & Fava, N. M. (2024). The effects of childhood adversity and self-regulation on the well-being of adults with delinquency histories: A mediation model. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 21(1), 117–139. <https://doi.org/10.1080/26408066.2023.2265923>

Ristkari, T., Sourander, A., Ronning, J. A., Elonheimo, H., Helenius, H., & Salokangas, R. K. R. (2009). Sense of coherence and criminal offences among young males Findings from the Finnish From a Boy to a Man study. *Nordic Psychology*, 61(1), 4–13. <https://doi.org/10.1027/1901-2276.61.1.4>

Rocque, M., & Posick, C. (2017). Paradigm shift or normal science? The future of (biosocial) criminology. *Theoretical Criminology*, 21(3), 288–303. <http://dx.doi.org/10.1177/1362480617707949>

Rosén, M. (2017). Systematisk litteraturöversikt. I M. Henricson (Red.) *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. (2 uppl., s. 375–389). Studentlitteratur.

Sayyah, M.D., Merrick, J. S., Larson, M. D., & Narayan, A. J. (2022). Childhood adversity subtypes and young adulthood mental health problems: Unpacking effects of maltreatment, family dysfunction, and peer victimization. *Children and Youth Services Review*, 137, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106455>

Silverstein, S.M., Rivera, J., Gainer, D., & Daniulaityte, R. (2023). ‘Things that you can’t really suppress’: Adverse childhood experiences in the narratives of people with opioid use disorder. *SSM Mental Health*, 3. <https://doi.org/10.1016/j.ssmmh.2022.100185>

Sivonen, K. (2017). Ande. I L. Wiklund Gustin., & I. Bergbom (Red.) *Vårdvetenskapliga begrepp: i teori och praktik*. (2 uppl., s. 139–154). Studentlitteratur.

Socialstyrelsen. (2014). *Barn som far illa eller riskerar att fara illa: En vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningskyldighet och ansvar*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2014-10-4.pdf>

Wang, Z., Wang, X., Peng, Y., Liu, C., & He, J. (2022). Recalled childhood maltreatment and suicide risk in chinese college students: The mediating role of psychache and the moderating role of meaning in life. *Journal of Adult Development*. <https://doi-org.ezproxy.server.hv.se/10.1007/s10804-022-09422-7>

World Health Organization. (u.å) *Health and well-being*.

<https://www.who.int/data/gho/data/major-themes/health-and-well-being>

Wu, Q., Cao, H., Lin, X., Zhou, N., & Chi, P. (2022). Child maltreatment and subjective well-being in Chinese emerging adults: A process model involving self-esteem and self-compassion. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(15–16), NP13685-NP13706.

<https://doi.org/10.1177/0886260521993924>

Wärnå-Furu, C. (2017). Hälsa. I L. Wiklund Gustin., & I. Bergbom (Red.) *Vårdvetenskapliga begrepp: i teori och praktik*. (2 uppl., s. 157–172). Studentlitteratur.

Ylikangas, C. (2017). Miljö – ett vårdvetenskapligt begrepp. I L. Wiklund Gustin., & I. Bergbom (Red.) *Vårdvetenskapliga begrepp: i teori och praktik*. (2 uppl., s. 269–280). Studentlitteratur